

Що впало, те пропало
Стівен Кінг

Трилогія Білла Ходжеса #2

Легендарного письменника вбиває збожеволілий фанат Морріс Белламі. Він викрадає записники літератора, які містять його новий роман, але прочитати твір не встигає – поліція наступає йому на п'яти. Перш ніж потрапити до поліцейських у руки, Морріс заховає свій скарб... Роки по тому хлопчик Піт Сауберс знаходить скриню із записниками славетного письменника. Але ця знахідка смертельно небезпечна – безжальний Белламі виходить на волю! Урятувати Піта від навіженого має детектив Ходжес...

Стівен Кінг

Що впало, те пропало

Думаючи про Джона Д. МакДональда

Про те, чого варте життя, ми дізнаємося, падаючи в прірву.

Джозеф Кемпбелл

Лайно? Ну й насрати.

Джиммі Голд

Частина 1

Таємний скарб

1978

«Прокинься, генію».

Ротстайн не хотів прокидатися. Сон був занадто гарний. Йому наснилася перша дружина за кілька місяців до того, як вона стала його першою дружиною, сімнадцятирічна, з усіх боків – сама досконалість. Вони обидва голі. Йому дев'ятнадцять, під нігтями бруд, але вона проти, у всякому разі тоді, не була, бо він тільки й думав, що про сні, а її ніщо інше й не цікавило. Вона вірила в сні навіть більше, ніж він, і правильно робила. У цьому сні вона реготала й тягнулася до тієї частини його тіла, за яку було найпростіше вхопитися. Він спробував було увійти глибше, але тут якась рука почала трясти його передпліччя, і сон луснув, як мильна бульбашка.

Він уже не дев'ятнадцятирічний і не живе в Нью-Джерсі у двокімнатній квартирці; за півроку йому стукне вісімдесят, і живе він на фермі в Нью-Гемпширі, де, згідно із заповітом, його й буде поховано. У спальні скупчилися люди, їхні обличчя приховували лижні маски, одна червона, одна синя й одна жовта. Побачивши їх, він спробував змусити себе повірити, що це теж сон – приемний сон перетворився на кошмар, як іноді трапляється, – але рука раптом відпустила його передпліччя, схопила за плече та грубо жбурнула на підлогу. Його вдарили по голові, і він скрикнув.

– Досить, – сказав чоловік у жовтій масці. – Хочеш, щоб він зараз відключився?

– Дивись, – указав чоловік у червоній масці. – Нічого собі в дідугана стоїть. Непоганий сон йому, напевно, снівся.

Синя маска, той, що його трусив, сказав:

– Це йому відлито кортить. У такому віці більше ні від чого не встає. Ось у мого діда...

– Тихо, – обірвав Жовта маска. – Кому потрібен твій дід?

Тут Ротстайн, ще заляклий і ще оповитий драним пологом сну, зрозумів, що в нього неприємності. У мозку спливали три слова: у будинку злодії. Він кинув погляд на тріо, яке матеріалізувалося в його спальні, відчуваючи, як розколюється стареча голова (праворуч слід чекати на величезний синець – завдяки антикоагулянтам, які він приймав), і серце з небезпечно тонкими стінками калатає, штовхаючи в лівий бік грудної клітки. Вони нахилилися над ним, трое в рукавичках і куртках у шотландську клітинку під цими моторошними балаклавами. Хатні злодії, і це в п'яти милях від міста.

Ротстайн як міг зміркувався, проганяючи сон і кажучи собі, що в усьому цьому є один позитивний момент: вони не хочуть, щоб він бачив їхні обличчя, – отже, збираються залишити його в живих.

Можливо.

– Панове, – сказав він.

Містер Жовтий зареготав і звів великий палець.

– Класний початок, генію.

Ротстайн кивнув, ніби у відповідь на комплімент. Поглянувши на годинник біля ліжка, він побачив, що зараз чверть на третю ранку, і знову перевів погляд на містера Жовтого, який, найімовірніше, був їхнім ватажком.

– У мене зовсім трохи грошей, але можете їх забрати, тільки мене не чіпайте.

Порив вітру зашурхотів осіннім листям по західній частині будинку. Ротстайн знав, що котел запрацював уперше цього року. Хіба літо було не щойно?

– А як нам відомо, у тебе набагато більше, ніж «трохи». – Це сказав містер Червоний.

– Тихо. – Містер Жовтий простягнув руку Ротстайнові. – Підводься з підлоги, генію.

Ротстайн вхопився за руку, яку запропонували, і, хитаючись, підвівся на ноги, потім сів на ліжку. Він важко дихав, занадто добре розуміючи (усе життя самоусвідомлення було для нього й прокляттям, і благословенням), який має вигляд: старий у завеликій блакитній піжамі, замість волосся – лише білі пластівці попкорну над вухами. Ось що залишилося від письменника, який того року, коли Кеннеді став президентом, з'явився на обкладинці «Тайм» із підписом: «Джон Ротстайн, американський геній-самітник».

Прокидайся, генію.

– Приходь до тями, – вимовив містер Жовтий. У голосі його прозвучала турбота, але Ротстайн не повірив у неї. – А потім ми підемо до вітальні, де розмовляють усі нормальні люди. Не поспішай. Заспокойся.

Ротстайн зробив кілька повільних глибоких вдихів, і серце трохи заспокоїлося. Він спробував думати про Пеггі, з її грудьми завбільшки із горнятка для чаю (маленькі, але досконалі) і з довгими гладенькими ногами, проте ця фантазія була так само далека, як сама Пеггі, яка зараз стара-старезна й живе в Парижі. На його гроші. Добре, хоч Іоланда, його друга спроба знайти родинне раювання, померла, і їй не потрібно платити аліменти.

Червона маска вийшов із кімнати, і Ротстайн почув метушню в кабінеті. Щось падало, висувалися й засувалися шухляди.

– Ну що, покращало? – запитав містер Жовтий і, коли Ротстайн кивнув, додав: – Тоді ходімо.

Ротстайн дозволив відвести себе до маленької вітальні – ліворуч містер Синій, праворуч містер Жовтий. У кабінеті тривав обшук. Ще мить – і містер Червоний відчинить шафу, відсуне два піджаки та три светри й побачить сейф. Це неминуче.

Ну й нехай. Якщо залишать записники. А навіщо їм їх забирати? Таким злодюгам потрібні лише гроші. Вони, напевно, і не читають нічого, складнішого за листи в «Пентхаусі».

Тільки чоловік у Жовтій масці викликав сумніви. Цей говорив, як освічений.

У вітальні всі лампи горіли, жалюзі опущені не були. Пильні сусіди могли б зацікавитися, що це там відбувається в будинку старого письменника... Якби ж у нього були ті сусіди. Найближчі жили за дві милі, біля автостради. У нього не було ні друзів, ні відвідувачів. Випадкові торговці спроваджувалися за двері. Ротстайн був таким собі старим диваком. Письменник у минулому. Відлюдник. Він сплачував податки, і ніхто про нього не згадував.

Синій і Жовтий підвели його до крісла перед телевізором, який майже ніколи не вмикали, і коли він не сів одразу, містер Синій поштовхом усадовив його.

– Спокійно! – різко вигукнув Жовтий, і Синій трохи відступив, щось невдоволено бурмочучи. Зрозуміло, головним був містер Жовтий, він був собакою-ватажком в упряжці.

Містер Жовтий схилився над Ротстайном, спираючись руками на коліна вельветових штанів.

– Може, налити чого-небудь, щоб заспокоївся?

- Якщо ви про спиртне, я кинув двадцять років тому. Лікар наказав.

- Молодець. На зібрання ходиш?

- Я не був алкоголіком, - яро відповів Ротстайн. Яка дурість - дратуватися в такій ситуації... Чи ні? Хто знає, як слід поводитися, коли тебе посеред ночі висмикують із ліжка люди в різнокольорових лижних масках? У голові майнуло, як би сам він виписав таку сцену, але нічого на думку не спало. Він не описував таких сцен. «Люди чомусь вважають, що будь-який білий письменник-чоловік у двадцятому столітті має неодмінно бути алкоголіком».

- Добре, добре, - містер Жовтий ніби заспокоював сердиту дитину. - Води?

- Ні, дякую. Я хочу, щоб ви троє пішли, тому скажу відверто. - Тут він подумав, чи відомо містеру Жовтому про головне правило бесіди між людьми: коли хтось заявляє, що говоритиме відверто, у більшості випадків збирається брехати швидше, ніж кінь іде риссю. - Мій гаманець на комоді в спальні. У ньому трохи більше від вісімдесяти доларів. Ще на камінній полиці керамічний чайник..

Він показав. Містер Синій пішов подивитися, але містер Жовтий не ворухнувся. Містер Жовтий продовжував розглядати Ротстайна, очі за маскою здавалися майже веселими. «Не спрацювало», - подумав Ротстайн, але від свого не відступався. Тепер, прокинувшись остаточно, він був не тільки переляканий, але й злий, хоча добре розумів, що цього краще не виказувати.

- Там я тримаю гроші на домашнє господарство. П'ятдесят-шістдесят доларів. Це все, що є в будинку. Беріть і йдіть.

- Йобаний брехун, - відгукнувся містер Синій. - У тебе є набагато більше, хлопче, і ми це знаємо, повір мені.

Тут, наче це була вистава й настав час для його репліки, містер Червоний закричав із кабінету:

- Бінго! Знайшов сейф! Здоровенний!

Ротстайн знав, що людина в червоній масці знайде його, і все одно в нього впало серце. З його боку було безглуздо зберігати гроші готівкою, і робив він це через нелюбов до кредитних карток, чеків, акцій, трансферних документів - до всіх тих спокусливих ланцюгів, які приковують людей до колосальної та загальноруйнівної американської кредитно-видаткової машини. Але готівка може стати його порятунком. Готівку можна замінити. Записники, усього їх понад сто п'ятдесят, - ні.

- Комбінацію. - Містер Синій, не знімаючи рукавичок, клацнув пальцями. - Називай.

Ротстайн був до того сердитий, що міг і відмовитися, - якщо вірити Іоланді, гніватися для нього було природно («Навіть, напевно, у колісці»), - але він утомився й був наляканий. Якщо відмовитися говорити, вони все одно виб'ють із нього комбінацію. У нього навіть може статися черговий серцевий напад, і це його вже напевно вб'є.

- Якщо я назву комбінацію, ви заберете гроші й підете?

- Містер Ротстайн, - вимовив містер Жовтий із добротою в голосі, яка здавалася широю (і від того гротескною), - у вашій ситуації не раджу торгуватися. Фредді, тягни мішки.

Ротстайн відчув легке дихання прохолодного повітря, коли містер Синій, він же Фредді, вийшов через двері кухні. Містер Жовтий тим часом знову почав посміхатися. Ротстайну ця посмішка вже здавалася огидною. Ці червоні губи.

- Ну ж, генію... Викладай. Швидше почнемо, швидше закінчимо.

Ротстайн зітхнув і з пам'яті назвав комбінацію від «Гардолла»[1 - «Gardall» - марка американських сейфів. (Тут і далі прим. пер.)] у шафі кабінету. «Три наліво два оберти, тридцять один направо два оберти, вісімнадцять наліво один оберт, дев'яносто дев'ять направо один оберт і назад на нуль».

Губи за жовтою маскою розтягнулися ширше, оголивши зуби.

- Я міг би здогадатися. Це дата твого народження.

Поки Жовтий переказував комбінацію людині в шафі, Ротстайн зробив кілька неприємних висновків. Містер Синій і містер Червоний прийшли за грошима, містер Жовтий теж міг мати свою частку, але він не думав, що гроші - це головна мета для людини, яка називала його «геній». Неначе на підтвердження цього, у супроводі нового подиху прохолодного повітря зовні знову з'явився містер Синій. На кожному плечі в нього висіло по два клунки.

- Послухайте, - звернувся Ротстайн до містера Жовтого, упіймавши його погляд і не відпускаючи. - Не треба. У цьому сейфі немає нічого цінного, крім грошей. Там ще тільки стос різної писанини, але ці папірці для мене важливі.

Містер Червоний крикнув із кабінету:

- Стрибучий Ісусе, Моррі! Та в нас тут джек-пот! Еге, тут ціла купа готівки! Пачки, ще в банківських упаковках! Десятки!

Щонайменше шістдесят, міг би уточнити Ротстайн, а то й вісімдесят. У кожній пачці чотириста доларів. Від Арнольда Ейбела, мого бухгалтера в Нью-Йорку. Джіні переводить у готівку чеки й приносить пачки грошей, а я кладу їх у сейф. Тільки витрачаю я мало, тому що Арнольд ще й оплачує основні рахунки з Нью-Йорка. Іноді я даю на чай Джіні та щось дарую листоноші на Різдво, але, крім цього, готівку я майже не витрачаю. Так триває роками. І чому? Арнольд ніколи не питає, на що я витрачаю гроші. Можливо, думає, що я дівчат собі замовляю або граю на тоталізаторі в Рокінгемі.

Проте є одна кумедна річ, про яку він міг би розповісти містеру Жовтому (він же Моррі). Я й сам ніколи не запитував себе. Так само як не запитую себе, навіщо продовжую вести записники. Деякі речі просто трапляються й усе.

Він міг би про все це сказати, але мовчав. Не через те, що містер Жовтий навряд чи зрозумів би, а тому, що ця милостива червоногуба посмішка доводила протилежне - той зрозумів би.

І йому було байдуже.

- Що там ще? - крикнув містер Жовтий. Погляд свій він не відводив від Ротстайна. - Коробки є? Коробки з рукописами? Такі завбільшки, як я казав?

- Коробок немає, є записники! - крикнув у відповідь містер Червоний. - Йобаний сейф забитий ними.

Містер Жовтий посміхнувся, продовжуючи заглядати в очі Ротстайну.

- Написано від руки? Ось, значить, як ти це робиш, генію?

- Будь ласка, - сказав Ротстайн, - Залиште їх. Цей матеріал не для читання. Ще нічого не завершено.

- І ніколи не буде, ось що я думаю. Ти просто великий скнара. - Блиск у його очах (як здалося Ротстайну, ірландський блиск) згас. - Та й видавати тобі нічого не потрібно, так? Ніякого тобі фінансового імперативу. Ти отримуєш авторські гонорари за «Утікача». І за «Утікача у справі». І за «Утікач зменшує оберти». Відома трилогія про Джиммі Голда. Яка не перестає перевидаватися. Яку вивчають в університетах по всій нашій неосяжній країні. Завдяки змові вчителів літератури, які вважають тебе й Сола Беллоу небожителями, у тебе є віддана аудиторія зі студентів, що купують твої книги. У тебе все налагоджено, а? Навіщо ризикувати й публікувати щось таке, що може похитнути золотий п'єдестал? Можна ж сховатися тут і вдавати, ніби решти світу не існує. - Містер Жовтий похитав головою. - Мій друже, ви надали зовсім нове значення слову «дріб'язковий».

Містер Синій забарився у дверях.

- Моррі, що мені робити?

- Іди до Кертиса. Усе запакуйте. Якщо всі записники не помістяться в мішки, знайдіть що-небудь. Навіть у цього щура в комірчині має бути хоч одна валіза. І не гайте часу, не перераховуйте гроші. Хочу забратися звідси якомога швидше.

- Добре. - Містер Синій, Фредді, пішов.

- Не робіть цього, - сказав Ротстайн і був вражений деренчанням свого голосу. Іноді він забував, який він старий, але не сьогодні.

Той, кого звали Моррі, нахилився до Ротстайна, втупившись у нього з-під жовтої маски зеленувато-сірими очима.

- Хотілося б про дещо дізнатися. Якщо відповіси чесно, може, ми й залишимо записники. Ну що, відповідатимеш чесно, генію?

- Спробую, - промовив Ротстайн. - І, знаєте, я ніколи себе так не називав. Це в «Тайм» мене назвали генієм.

- Закладаюся, ти не написав ім листа із запереченням.

Ротстайн промовчав. «Сучий син, - думав він. - Нахабний сучий син. Ти ж нічого не залишиш, так? Не важливо, що я скажу».

- Ось про що я хочу знати. Чому ти не міг дати спокій Джиммі Голду? Навіщо було так його пикою в багнюку тицяти?

Питання було настільки несподіваним, що спочатку Ротстайн навіть не зрозумів, про що Моррі говорить, хоча Джиммі Голд був найвідомішим із

Його персонажів, тим персонажем, завдяки якому про нього пам'ятатимуть (якщо, звичайно, його взагалі будуть пам'ятати). Та сама стаття в «Тайм», у якій згадали про геніальність Ротстайна, назвала Джиммі Голда «американською іконою відчаю у благодатному краю». За великим рахунком, цілковите лайно, але воно продавалося.

- Якщо ви вважаєте, що треба було обмежитися «Утікачем», то ви в цьому не поодинокі. - «Майже», міг би він додати. «Утікач у справі» зміцнив його славу як серйозного американського письменника, а «Утікач зменшує оберти» став кульмінацією його кар'єри: до біса компліментів від критиків, шістдесят два тижні в списку найбільш реалізованих книг за версією «Нью-Йорк Таймс». На додаток до всього Національна книжкова премія, хоча він її й не отримував особисто. «Іліада післявоєнної Америки» - так про неї відгукувалися в тій статті, маючи на увазі не останню книгу, а всю трилогію.

- Я не кажу, що на «Утікачі» треба було зупинитися, - сказав Моррі. - «Утікач у справі» був не гіршим, а то й кращим. Вони були справжніми. Проблема в останній. Що то за херня? Реклама! Реклама!

Тут містер Жовтий зробив щось таке, від чого у Ротстайна здавило плотку, а живіт ніби налився свинцем. Повільно, майже замріяно, він стягнув із голови жовту балаклаву, відкривши обличчя пересічного молодого бостонського ірландця: руде волосся, зелені очі, хворобливо-бліда шкіра, яка вічно печеться, але ніколи не загоряє. І ще ці дивні червоні губи.

- Будинок у передмісті? «Форд» седан біля гаража? Дружина та двійко діточок? Усі продаються - ти про це хотів сказати? Усі випивають цю отруту?

- У записниках...

У записниках було ще два романи про Джиммі Голда, - ось про що він хотів сказати, - два романи, які замикали коло. У першому Джиммі починає розуміти порожнечу свого життя поза містом, кидає сім'ю, роботу та йде із затишного будинку в Коннектикуті пішки, з порожніми руками, тільки рюкзак з одягом за спиною. Він перетворюється на підстаркувату версію того хлопця, що кинув школу, відмовився від дріб'язкової родини й вирішив вступити до війська після того, як увесь вікенд пиячив і вештався Нью-Йорком.

- У записниках що? - запитав Моррі. - Ну ж, генію, говори. Розкажи мені, чому тобі довелося втоптати його в bagno та ще наступити ногою на потилицю.

В «Утікач прямує на захід» він знову стає самим собою, хотів сказати Ротстайн. Собою справжнім. Та містер Жовтий відкрив обличчя й тепер діставав пістолет із передньої правої кишені своєї картатої куртки.

- Ти створив один із найвеличніших персонажів в американській літературі, а потім насрав на нього, - журливо вимовив Моррі. - Людина, яка могла так вчинити, не заслуговує на життя.

Раптом скипіла лють.

- Якщо ти так вважаєш, - сказав Джон Ротстайн, - ти не зрозумів жодного слова з того, що я написав.

Моррі направив пістолет. Дуло - чорне око.

Ротстайн і собі направив у відповідь палець в артритних шишках, ніби це був його пістолет, і відчув задоволення, коли Моррі моргнув і ледь здригнувся.

- Тримай при собі свою тупу критику. Я наївся її досхочу, коли тебе ще й в планах не було. Тобі скільки років? Двадцять два? Двадцять три? Що ти знаєш про життя, а тим більше про літературу?

- Вистачить, аби знати, що не всі продаються. - Ротстайн здивувався, побачивши, що ірландські очі зайшли сльозами. - І не треба тут навчати мене жити, особливо якщо ти двадцять років ховався від усього світу, як щур у норі.

Це застаріле нарікання - як ти зважився відвертатися від слави? - роздмухало злість на справжню лють (ту лють із биттям посуду й трошінням меблів, із якою були добре знайомі як Пеггі, так й Іоланда), і це його порадувало. Краще померти в люті, ніж плазуючи й благаючи.

- Як ти збираєшся перетворити мою роботу на гроші? Про це ти подумав? Звісно, подумав. Гадаю, ти розумієш, що так само можна намагатися продати вкрадений записник Гемінгвея або картину Пікассо. Але твої друзі не мають освіти, як ти, так? Це одразу видно з того, як ти розмовляєш. Їм відомо те, що відомо тобі? Певен, що ні. Але ти намолов три мішки гречаної вовни. Показав великий солодкий пиріг і сказав, що кожному дістанеться шматок. Думаю, це ти зміг би зробити, тим паче, що язика, як я чув, маєш не в кишені. До того ж, здається мені, навіть кишеня ця й та не така вже глибока.

- Заговкни. Ти говориш, як моя мати.

- Ти звичайний злодій, друже мій. Як нерозважливо красти те, чого не зможеш продати!

- Заговкни, генію, попереджаю.

Ротстайн замислився. А якщо він спустить курок? Більше жодних пігулок. Ніякого більше жалю за минулим і побіжного сміття розірваних стосунків, що залишилися позаду, як низка розбитих машин. Ніякої більше маніакальної писанини та накопичення нескінченних записників, які збираються, як купки гівенця уздовж заячого сліду в лісі. Можливо, куля в голову - це не так уже й погано. Краще, ніж рак або хвороба Альцгеймера - це страхіття для кожного, хто прожив життя, заробляючи головою. Звичайно, будуть заголовки, а в мене їх і так було достатньо, ще до тієї бісової статті в «Тайм»... Але, якщо він спустить курок, мені не доведеться їх прочитати.

- Ти дурень, - сказав Ротстайн. І раптом його охопило якесь несамовите піднесення. - Вважаєш, ти розумніший за тих двох, але це не так. Вони хоча б розуміють, що готівку можна витратити. - Він посунув уперед, удивляючись у бліде обличчя з ластовинням. - Знаєш що, парубоче? Це через таких, як ти, стало немодно читати.

- Останнє попередження, - процідив Моррі.

- На хер твоє попередження. І на хер твою матір. Або пристрель мене, або забирайся з мого будинку.

Морріс Белламі пристрелив його.

Перша суперечка через гроші в будинку Сауберсів – у всякому разі, перша суперечка, яку почули діти, – сталася якось увечері у квітні. Суперечка була дріб'язковою, але навіть найпотужніші бурі починаються з легкого вітерця. Пітер і Тіна Сауберс сиділи у вітальні, Піт робив домашнє завдання, а Тіна дивилася DVD «Губка Боб». Вона бачила його вже багато разів, але він їй не набридав. І це було добре, адже тими днями в будинку Сауберсів «Картун нетворк» було відключено – два місяці тому Том Сауберс відмовився від кабельного телебачення.

Том і Лінда Сауберс були на кухні, де Том затулював свій старий рюкзак, завбачливо напхавши його енергетичними батончиками, пластиком судком із порізнаними овочами, двома пляшками води та банкою кока-коли.

– Ти ненормальний, – заявила Лінда. – Ні, звісно, я завжди знала, що в тебе характер типу А, але це вже занадто. Хочеш ставити будильник на п'ять – будь ласка. Можеш брати із собою Тодда, потрапити до центру до шостої й бути першим у черзі.

– Хотів би я, – відповів Том. – Тодд каже, минулого місяця у Брук-парку був ярмарок робочих місць, так люди почали займати чергу за день. За день, уявляєш, Ліндо!

– Тодд багато про що говорить. А ти слухаєш. Пам'ятаєш, як Тодд говорив, що Піт і Тіна будуть у захваті від того автоатракціону...

– Це не автоатракціон, не концерт у парку й не феєрверк. Це наше життя.

Піт відірвався від домашнього завдання та на мить стикнувся очима із сестрою. Тіна красномовно знизала плечима: батьки. Він повернувся до математики. Ще чотири завдання – і можна буде піти до Гові, дізнатися, чи не дістав він нових коміксів. У Піта своїх не було – його кишенькові гроші пішли разом із кабельним телебаченням.

Тим часом Том почав ходити туди-сюди по кухні. Лінда підійшла до нього та м'яко взяла його за руку.

– Я знаю, що це наше життя, – сказала вона.

Говорила вона тихо, почасти для того, щоб діти не почули й не почали нервуватися (вона знала, що Піт уже й без того нервував), але переважно для того, щоб знизити градус. Вона знала, як було Тому, і щиро співчувала йому. Боятися – погано; але ще гірше відчувати приниження через те, що ти більше не можеш забезпечувати сім'ю, а це він уважав за свій головний обов'язок. Але приниження не дуже влучне слово. Те, що він відчував, правильніше було б назвати соромом. Пропрацювавши десять років у риелтерській фірмі «Лейкфронт», він уважався одним із кращих продавців, світлину з його усміхненим обличчям не раз вивішували у вітрині контори. Гроші, які приносила вона, працюючи вчителем третіх класів, були лише пінкою на молоці. Але потім, восени 2008-го, знялася економічна криза і Сауберси перетворилися на родину з одним годувальником.

Ні, Тома не звільнили, аби пізніше мати можливість покликати назад, коли справи підуть на лад. Риелтерська фірма «Лейкфронт» тепер – це порожня будівля з розмальованими графіті стінами й вивіскою «Продається або здається» на фасаді. Брати Реардон, які успадкували справу від батька (а той від свого батька), серйозно займалися інвестиціями в акції та втратили майже все, коли ринок упав. І Лінду не дуже тішило те, що кращий

друг Тома, Тодд Пейн, опинився з ними в одному човні. Тодда вона вважала бовдуром.

- Ти прогноз погоди дивився? Я дивилася. Буде холодно. До ранку з озера прийде туман, можливий холодний дрібний дощ. Холодний дощ, Томе.

- От і добре. Сподіваюся, що так і буде. Людей буде не так багато, і в мене з'явиться шанс. - Він узяв її за передпліччя, але ніжно. Він її не трусив, не кричав. Це сталося пізніше. - Я повинен щось знайти, Ліндо, і цієї весни кращої можливості не буде. Я оббігав...

- Я знаю.

- І все дарма. Тобто повний нуль. Так, є двійко вакансій у доках і якесь будівництво торговельного центру біля аеропорту, але ти можеш уявити, щоб я займався чимось подібним? Якщо б я був на тридцять фунтів легший і на двадцять років молодший... Може, улітку пощастило б щось знайти в місті... У якомусь офісі... Якщо все трохи владнається. Але така робота була б, імовірно за все, тимчасовою, і гідно заробляти навряд чи вийшло б. Тому ми з Тоддом ідемо опівночі займати чергу й будемо стояти до ранку, доки не відчинять двері. І я обіцяю, що повернуся з роботою, реально прибутковою роботою.

- І з якою-небудь болячкою, якою ми всі можемо заразитися. І тоді нам доведеться економити на їжі, щоб платити лікареві.

І тут він по-справжньому розсердився на неї.

- Узагалі-то, я розраховував на підтримку.

- Господи, Томе, я намагаю...

- Хоча б одне добре слово почути! «Молодець, що намагаєшся, Томе. Ми раді, що ти заради родини готовий пхатися чорт зна куди». Щось на кшталт цього. Хіба я забагато прошу?

- Я лише хочу сказати...

Але, перш ніж вона встигла договорити, двері кухні відчинилися й зачинилися. Він вийшов на задній двір викурити сигарету. Цього разу, подивившись на Тіну, Піт побачив нещасне та схвильоване обличчя. Зрештою, їй було лише вісім. Піт посміхнувся й підморгнув. Тіна у відповідь із сумнівом посміхнулася, після чого повернулася до життя підводного царства під назвою Бікіні Боттом, де татусі не втрачають роботи й не галасують, а дітей не позбавляють кишенькових грошей. Якщо ті поведуться гідно.

Увечері, перед від'їздом, Том відніс доньку в ліжку й поцілував. Ще він поцілував місіс Бізлі, улюблену ляльку Тіни - аби пощастило, сказав він.

- Тату? У нас усе буде добре?

- Обов'язково, любя, - відповів він. Вона запам'ятала це. Упевненість у його голосі. - Усе буде просто чудово. А тепер спи.

Він вийшов із кімнати, як завжди. Це вона теж запам'ятала, бо ніколи більше не бачила, щоб він так ходив.

Нагорі крутого в'їзду, провідного від Марлборо-стрит до центральної міської парковки, Том вигукнув:

- Гей, гей, нумо пригальмууй!

- Ти що? За мною машини ідуть, - відповів Тодд.

- На секунду. - Том підняв телефон і сфотографував людей, які стоять у черзі. Їх уже було осіб сто. Може, і більше. Понад рядом дверей банер. На ньому було написано: «1000 робочих місць Гарантовано!» А нижче: «Ми підтримуємо мешканців нашого міста! - МЕР РАЛЬФ КІНСЛЕР».

Позаду іржавої «Субару» 2004 року Тодда Пейна хтось посигналив.

- Томмі, не хочу псувати веселощі, поки ти закарбовуєш у пам'яті цю чудову картину, але...

- Поїхали, я закінчив, - перебив його Том і, коли Тодд в'їхав на парковку, де всі найближчі до будівлі місця вже були зайняті, додав: - Хочу показати цю фотографію Лінді. Знаєш, що вона сказала? Якщо ми приїдемо сюди до шостої, будемо першими в черзі.

- А я тобі казав! Тоддстер не обдурить. - Тодд припаркувався. Голосно випустивши гази й захарчавши, «Субару» завмерла. - До світанку тут тисячі зо дві народу збереться. Із телебачення прийдуть. З усіх каналів. «Сіті ет сікс», «Морнінг репорт», «Метроскан». Може, у нас інтерв'ю візьмуть.

- Я погоджуся на будь-яку роботу.

Лінда не помилилася щодо одного: було вогко. У повітрі відчувався запах озера, той самий аромат, що трохи тхне каналізацією. І було холодно, настільки, що подих майже перетворювався на пару. Стовпчики із жовтими смужками «НЕ ПЕРЕТИНАТИ» вигинали натовп шукачів роботи, перетворюючи на зигзаг, зборки якого нагадували живий акордеон. Том і Тодд зайняли місце між останніми стовпчиками. Одразу ж за ними пристало ще кілька людей, переважно чоловіки, одні в щільних флісових робочих куртках, інші - у пальто типу «містер Бізнесмен» та із зачісками типу «містер Бізнесмен», які вже потрохи втрачали свою виплекану досконалість. Том прикинув, що, як і далі так піде, до світанку черга розтягнеться до кінця парковки, і це буде щонайменше за чотири години до того, як двері відчиняться.

Його увагу привернула жінка, до грудей якої притулилося немовля. Вона стояла від них на відстані кількох зборок. «Це ж яка має бути безвихідь, - подумалося Тому, - щоб отак посеред холодної, дощової ночі вийти з дому з такою маленькою дитиною». Малюк висів у нагрудній сумці. Жінка розмовляла з якимось огрядним чоловіком із перекинутим через плече спальним мішком, і дитина переводила погляд з одного обличчя на інше, немов наймолодший у світі любитель тенісу. Кумедно.

- Не хочеш зігритися, Томмі? - Тодд дістав зі свого рюкзака пляшку «Беллз» і простягнув Тому.

Том уже майже сказав «ні», згадавши останні почуті від Лінди слова: «І не дай Боже я відчую, що від тебе спиртним тхне, коли ти повернешся», - але потім узяв пляшку. На вулиці було холодно, і від одного ковтка біди не буде. Він відчув, як віскі тече вниз, обпікаючи горло та шлунок. «Прополощи рот, перед тим як підійти до стенда, - нагадав він собі. - Хлопців, від яких тхне віскі, на роботу не беруть».

Коли Тодд знову запропонував зробити по ковтку - було це близько другої, - Том відмовився. Але коли о третій надійшла нова пропозиція, Том узяв

пляшку. Оцінивши рівень рідини, він зрозумів, що Тоддстер рятувався від холоду дуже активно.

«Якого біса», – подумав Том і зробив трохи більше ніж ковток; цього разу наповнив увесь рот.

– Ось це діло! – вимовив Тодд ледь чутно, розтягуючи звуки. – Давай, покажи свою темну натуру.

Потік шукачів роботи тривав, їхні машини обережно просувалися крізь густий туман із боку Марлборо-стріт. Черга вже вийшла далеко за стовпчики й більше не вигиналася зигзагом. Тому здавалося, що він розуміє, які економічні труднощі спіткали країну – хіба він сам не втратив роботу, до того ж дуже хорошу роботу? – Але в міру того як прибували машини й черга розтягувалася (іі кінця вже було не розгледіти), реальний стан речей почав розкриватися перед ним у новому, жахливому світлі. Можливо, «труднощі» було не зовсім доречним словом. От «лихо» – те, що треба.

Праворуч від нього, у лабіринті стовпчиків і стрічок, які вказували дорогу до дверей зали, заплакала дитина. Озирнувшись, Том побачив, як чоловік зі спальним мішком підтримує краєчок нагрудної сумки, щоб жінці («Господи, – подумав Том, – вона сама що той підліток!») було зручніше витягувати звідти дитину.

– Що це за чортівня? – запитав Тодд уже зовсім неслухняним язиком.

– Дитина, – відповів Том. – Жінка з дитиною. Дівчинка з дитиною.

Тодд придивився й вигукнув:

– Матері твоєї ковінька! Ось це справжня безтвід... безтвід... безвідповідальність.

– Ти що, упився вже? – Лінді Тодд не подобався, вона не бачила в ньому жодної позитивної риси, і цієї миті Том ладен був із нею погодитися.

– Трохи. Коли двері відчиняться, я буду в нормі. У мене є ментолові цукерки.

Тому захотілося запитати в Тоддстера, чи немає в нього із собою візину – очі в нього геть почервоніли, – але він вирішив, що зараз не хоче з ним розмовляти. Він знову подивився туди, де стояла жінка з дитиною, яка заходилася від плачу. Спочатку йому здалося, що вона пішла. Потім він подивився вниз і побачив, що вона заповзає в спальний мішок здорованя, тримаючи дитину на грудях. Чоловік тримав мішок відкритим, щоб їй було зручніше. Немовля продовжувало скимліти.

– Ти що там, не можеш заткнути дитину? – ревнув чоловічий голос збоку.

– Хтось мусить зателефонувати до соціальної служби, – додав жіночий голос.

Том подумав про Тіну в такому віці, уявив її тут, цього холодного досвітнього ранку, і придушив у собі бажання крикнути чоловікові й жінці, щоб вони заткнулися... Або, ще краще, натовкти комусь пику. Зрештою, вони ж усі разом тут стоять, хіба не так? Уся ця юрба бідолах і невдах.

Плач зробився тихіше, затих.

– Напевно, годує його, – сказав Тодд і стиснув собі груди, показуючи.

- Так.

- Томмі?

- Чого тобі?

- Ти ж знаєш, що Еллен втратила роботу?

- Дідько, ні, нічого про це не знав. - Він удав, що не помічає страху, написаного на обличчі Тодда. І вологого блиску в його очах. Можливо, це через випивку або холод. А можливо, і ні.

- Їй сказали, що покличуть назад, коли все владнається, але вони й мені те саме говорили, а я вже півроку шукаю роботу. Я перевів у готівку страховку. Ці гроші вже закінчилися. Знаєш, скільки в мене в банку залишилося? П'ятсот доларів. Знаєш, на скільки вистачить п'ять сотень, якщо буханець хліба в «Крогер»[2 - «The Kroger Co.» - одна з найбільших американських мереж супермаркетів, заснована 1883 року в Цинциннаті.] коштує бакс?

- Ненадовго.

- У яблучко, трясця тобі. Я мушу щось отримати тут. Повинен!

- Отримаєш. Ми обидва отримаємо.

Тодд смикнув підборіддям у бік здоров'я, який наразі стояв над мішком, немов охороняючи його, аби ніхто випадково не наступив на жінку й дитину, що тулилися всередині.

- Думаєш, це чоловік і дружина?

Про це Том не думав. Тепер замислився.

- Можливо.

- Отже, обидва без роботи. Якби це було не так, хтось один залишився б із дитиною вдома.

- Можливо, - заперечив Том, - вони думають, що з дитиною на руках у них більше шансів.

У Тома одразу сяйнула думка.

- А, тиснутимуть на жалість! Непогана ідея! - Простягнув пляшку. - Хочеш?

Він зробив невеликий ковток, подумавши: «Якщо не вип'ю я, вип'є Тодд».

Дрімоту, яку нагнало на Тома віскі, розігнав гучний крик:

- Відкрито життя на інших планетах!

Жарт був зустрінутий сміхом й оплесками.

Він визирнув і побачив, що вже розвиднілося. Сонячне світло було сірим, ледь розвіювало туман, і все одно це було світло.

За дверима зали якийсь суб'єкт у спецівці (має роботу, щасливчик) котив відро зі шваброю.

- Хто це? - запитав Тодд, ледь ворухачи язиком.

- Ніхто, - відповів Том. - Звичайний прибиральник.

Тодд подивився в бік Марлборо-стрит.

- Господи, вони все ідуть і ідуть.

- Так, - протягнув Том, думаючи: «А якби я послухався Лінди, ми б зараз були у хвості черги, десь на півдорозі до Клівленда». Це була гарна думка. Невелике виправдання для себе - завжди добра річ, і все одно він пошкодував, що не відмовився від віскі Тодда. У роті - стійкий присмак котячого лайна. Звісно, він ніколи його не куштував, але все ж таки...

Хтось за дві-три зборки зигзага від них, недалеко від спального мішка, запитав:

- Чи це не «бенц»? Скидається на те, ніби «бенц».

Том побачив на початку під'їзної дороги з боку Марлборо довгастий силует із палаючими жовтими протитуманними фарами. Машина не рухалася, просто стояла нерухомо.

- Що він собі думає? - запитав Тодд.

У водія наступної машини скоріш за все виникла така сама думка, бо він посигналив - видав довгий, злий гудок, від якого люди сіпаються, фиркають й озирються. Хвилину машина з палаючими жовтими фарами стояла на місці. А потім рвонула вперед. Не ліворуч, у бік парковки, забитої вщент, а просто на людей, затиснутих у лабіринті стовпчиків і стрічок.

- Гей! - закричав хтось.

Натовп кинувся назад, немов хвиля пробігла. Тома штовхнуло на Тодда, який плюхнувся на дупу. Том захитався, намагаючись зберегти рівновагу, і це йому майже вдалося, але тут чоловік, що стояв попереду - який кричав, ні, волав, - в'їхав своїм задом у промежину Тома, а ліктем у груди. Том полетів на свого приятеля, почув, як десь між ними розбилася пляшка «Беллз», і вловив різкий запах залишків віскі, що хлюпнули на дорогу.

«Чудово, тепер від мене буде тхнути, як у барі в суботу ввечері».

Він насилу підвівся на ноги, саме вчасно, і побачив, як машина - так, це був «Мерседес», великий седан, сірий, як цей ранок, - вривається в натовп й окреслює коло, розкидаючи по дорозі тіла. Із радіаторної решітки стікала кров. На капоті відчайдушно борсалася жінка з розкинутими руками й боса. Вона вдарила долонею по склу, хотіла захопитися за двірник, але схбила й злетіла вбік. Жовті смужки з написом «НЕ ПЕРЕТИНАТИ» луснули, один зі стовпчиків шкрябнув бік великого седана, який не збирався гальмувати. Том побачив, як передні колеса переїхали спальний мішок, й огрядного чоловіка, який присів зі зведеною рукою, прикриваючи його своїм тілом.

Тепер машина їхала просто на нього.

- Тодде! - закричав він. - Тодде, підіймайся!

Він потягнувся до рук Тодда, схопив одну з них і потягнув. Хтось сильно вдарився об нього, і Том знову впав на коліна. Він уже чув потужний гуркіт двигуна, зовсім близько. Він спробував повзти, та чиясь нога вдарила його в скроню. В очах замиготіло.

- Томе? - Тодд виник позаду нього. Як він це зробив, цікаво? - Томе, що це?

Згори на нього впало тіло, а потім ще щось неймовірно важке притиснуло його до дороги, погрожуючи перетворити на желе. Захрустіли стегна. Як сухі кістки індички. Потім ця ноша зникла. Натомість насунув біль, що минув разом із відчуттям власної ваги.

Том спробував підвести голову та зумів відірвати її від дороги рівно настільки, щоб побачити, як задні вогні зникають у тумані. Ще він побачив блискучі уламки від розбитої пляшки. Тодда, який розпластався на спині, і кров, що калюжею розтікалася в нього під головою. Червоні сліди прямували до туманної напівтемряви.

Він подумав: «Лінда мала рацію. Треба було залишитися вдома».

Він подумав: «Я помру, і, напевно, воно й на краще. Адже, на відміну від Тодда Пейна, я так і не спромігся перевести в готівку страховку».

Він подумав: «Хоча це, мабуть, потрібно буде зробити».

Потім темрява.

Коли Том Сауберс прокинувся в лікарні за сорок вісім годин, поряд із ним сиділа Лінда. Вона тримала його за руку. Коли він запитав, чи виживе, вона посміхнулася, стиснула його пальці й відповіла, що зуб дає.

- Я паралізований? Скажи правду.

- Ні, милий, але в тебе багато поламаних кісток.

- А що з Тоддом?

Вона відвернулася, закусивши губу.

- Він у комі. Але лікарі кажуть, він урешті-решт із неї вийде. Вони це за його енцефалограмою визначили, чи щось таке подібне.

- Там була машина. Я не зміг піти з дороги.

- Я знаю. Ти не один. Це був якийсь маніяк. Його не зловили. Принаймні поки що.

Водій «Мерседеса» зараз хвилював його менш за все. Що не паралізований, це добре, але...

- Наскільки зі мною серйозно? Тільки не бреші... Кажі напрямую.

Вона стикнулася з ним поглядом, але не витримала й відвела очі. Знову глянувши на листівки з побажаннями одужання на тумбочці біля ліжка, вона промовила:

- Ти... Ти ще нескоро зможеш ходити.

- Як нескоро?

Вона підвела його руку, усю в глибоких подряпинах, і поцілувала її.

- Вони не знають.

Том Сауберс заплющив очі та заплакав. Лінда якийсь час слухала його, а коли слухати стало несила, подалася вперед і натиснула на кнопку насоса, що дозує морфін. Вона продовжувала це робити, аж поки апарат не перестав видавати заспокійливе. До цього моменту він уже спав.

1978

Морріс узяв із верхньої полиці шухлядки у ванній кімнаті рушник і накрив ним Ротстайна, який тепер сидів у неприродній позі, наполовину звисившись із крісла, без верхньої частини голови. Мізки, які породили Джиммі Голда, сестру Джиммі Емму та зайнятих самоїдством батьків Джиммі, напівалкоголіків, – це аж занадто нагадувало батьків самого Морріса, – тепер підсихали на шпалерах. Не сказати, щоб Морріса це вразило, радше здивувало. Він очікував побачити кров і дірку межі очі, але ніяк не це химерне слизьке місиво з хрящів і кісток. Брак уяви – припустив він. Саме через це він міг читати гігантів сучасної американської літератури – читати й захоплюватися, але ніколи не зміг би стати одним із них.

Із кабінету вийшов Фредді Доу з двома набитими лантухами, по одному на кожному плечі. За ним з'явився Кертис з похиленою головою, він не ніс нічого. Раптом він підхопився, обігнав Фредді та понісся на кухню. Двері на задній двір, підхоплені вітром, голосно вдарилися об стіну. А потім пролунали звуки блювання.

– Його знудило, – сказав Фредді. У нього був хист повідомляти про те, що й так усім зрозуміле.

– Ти в порядку? – запитав Морріс.

– Ага. – Фредді вийшов через парадні двері, не обертаючись, зупинився та взяв ломаку, що стояла на порозі, притулена до крісла гойдалки. Вони готувалися зламувати двері, але ті не були замкнені. Як і двері кухні. Схоже, Ротстайн усе найцінніше тримав у своєму гардоллівському сейфі. Ось тобі й брак уяви.

Морріс пройшов до кабінету, глянув на охайний письмовий стіл Ротстайна та прикриту друкарську машинку. Подивився на світлини на стіні. На них посміхались обидві колишні дружини, обидві молоді й красиві, в одязі п'ятдесятих років і з зачісками того ж періоду. Досить дивно, що Ротстайн тримав відставних жінок там, де вони могли спостерігати за ним, поки він писав, але в Морріса бракувало часу думати про це або досліджувати вміст робочого столу письменника, що він зробив би з великим задоволенням. Але чи була потреба в цьому дослідженні? Адже записники й так у нього. У нього вміст розуму літератора. Усе, про що він написав після того, як припинив публікуватися вісімнадцять років тому.

Фредді виніс пачки грошей у першому ж мішку (так, Фредді та Кертис розумілися на готівці), але в сейфі на полицях ще залишалось багато записників. Книги в молескінових палітурках – такими користувався Гемінгвей, про такі марив сам Морріс, коли, відбуваючи термін у «Ріверв'ю», мріяв про письменницьку кар'єру. Але у виправній колонії для неповнолітніх злочинців йому видавали по п'ять аркушів цупкого паперу «Блу хорс»[3 – «Blue Horse» – заснована після Великої депресії американська компанія, що виготовляє канцелярське приладдя.] – цього, напевно, недостатньо, щоб заходитися писати Великий Американський Роман. Прохання видавати більше не допомагали. Одного разу він запропонував

Елкінсу, помічнику комісара, зробити мінет за десяток зайвих аркушів. Елкінс натовк йому пику. Досить кумедно, якщо згадати про весь той примусовий секс, у якому йому довелося брати участь протягом дев'яти місяців відсидки. Переважно стоячи навколішках і кілька разів із власними брудними трусами в роті.

Він не вважав, що його мати несе повну відповідальність за ці згвалтування, але частка її провини в цьому була. Аніта Белламі, знаменитий професор історії, чия книга про Генрі Клея Фріка[4 – Henry Clay Frick – американський промисловець, фінансист і меценат, засновник «Н. С. Frick&Company» – компанії з виробництва коксу.] було номіновано на «Пулітцера». Настільки знаменита, що зарозумілася, вважаючи, що знає все й про сучасну американську літературу. Це після суперечки з нею щодо трилогії про Голда одного разу вночі він, не тямлячи себе від люті, пішов із дому, щоб напиться. У нього це вийшло, хоча розгледіти в ньому неповнолітнього було неважко. Коли він пив, таке виробляв, що й згадати потім нічого не міг, і вчинки ці ніколи не були хорошими. Тієї ночі це вилилось у незаконне проникнення, вандалізм і бійку із сусіднім охоронцем, який спробував його затримати до приїзду поліцейських.

Це сталося майже шість років тому, але спогади за цей час не потьмяніли. Це було так нерозважливо. Викрасти машину, поганяти містом, потім кинути її (можливо, помочившись на приладову панель) – це одна річ. Не надто винахідливо, але, якщо пощастить, після такого можна вийти сухим із води. Проте вдиратися до будинку на Цукрових Пригірках? Удвічі нерозважливо. Йому нічого не потрібно було в цьому будинку (принаймні потім він нічого такого не зміг згадати). А коли йому щось було потрібно? Коли пропонував свій рот за кілька паршивих аркушів паперу? Йому натовкли пику. Він розсміявся, тому що так зробив би Джиммі Голд (доти, доки Джиммі не виріс і не продався за те, що називав «Золотим баксом»), і що сталося потім? Знову удар по пиці, ще сильніший. Цей ледь чутний хрускіт зламаного носа змусив його плакати.

Джиммі ніколи б не заплакав.

Він усе ще жадібно дивився на молескінові палітурки, коли Фредді Доу повернувся з двома новими лантухами. Ще в нього була містка потерта шкіряна сумка.

– Знайшов у коморі. Там ще, напевно, мільйон консервів, боби й тунець. Як тобі, а? Дивний тип. Може, він готувався до апокаліпсиса? Гаразд, Моррі, ворущися. Постріл могли почути.

– Тут немає сусідів. До найближчої ферми дві милі. Розслабся.

– Знаєш, в'язниці забиті хлопцями, які розслабляються. Нам потрібно забиратися звідси.

Морріс почав було набирати повні руки книг, але не втримався, зазирнув в одну, тільки щоб переконатися. Ротстайн дійсно був дивним типом, і цілком могло статися, що він забив сейф порожніми записниками, плануючи написати в них щось пізніше.

Однак ні.

Принаймні ця була вся списана дрібним, акуратним почерком Ротстайна, кожна сторінка, зверху донизу, від краю до краю, береги завтовшки з волосинку.

... Точно не знав, чому для нього це було так важливо і чому він не міг заснути, поки порожній вагон цього запізнілого товарняка ніс його крізь забуття сільського пейзажу в Канзас-сіті й далі, у сплячу країну, це набите черево Америки, яке відпочивало під звичною нічною ковдрою, проте думки Джиммі вперто поверталися до...

Фредді ляснув його по плечу, і зовсім не ніжно.

- Відірви ніс від цієї штуки й нумо збиратися. Одного з нас і так уже вивертає навиворіт, ніяк проблюватися не може, тож допомоги від нього, як з бика молока.

Морріс, не промовляючи ні слова, кинув записник у мішок і згріб новий оберемок, ледь приховуючи триумф. Він забув про понівечений труп у вітальні під рушником, забув про Кертіса Роджерса, який блював на троянди, або майорці, або петунії, або ще щось, що росло там, на задвірку. Джиммі Голд! Їде на Захід у товарному вагоні! Отже, Ротстайн усе ще не покінчив із ним!

- Усе, щерть, - сказав він Фредді. - Винось. А решту я покладу в саквояж.

- Це так називаються такі сумки?

- Думаю, так. - Він знав це напевно. - Ми майже закінчили.

Фредді повісив лантухи на плечі, але на хвильку затримався.

- Ти впевнений щодо цих штук? Адже Ротстайн говорив...

- Він був скнарою, який намагався врятувати свої заощадження. Він би що завгодно сказав. Іди.

Фредді пішов. Морріс поклав останню партію записників у саквояж і вийшов спиною вперед із шафи. Кертіс стояв біля письмового столу Ротстайна. Балаклаву він зняв. Обличчя в нього було біле, як папір, тільки навколо ошалілих очей пролягли тіні.

- Його не обов'язково було вбивати. Ти не повинен був. Цього не було в плані. Навіщо ти це зробив?

Тому що він виставив мене дурнем. Тому що пом'янув мою матір, а це мое право. Тому що назвав мене хлопчиськом. Тому що його потрібно було покарати за те, що він перетворив Джиммі Голда на одного з них. Переважно, тому що ніхто з таким талантом не має права ховати його від світу. Тільки Кертіс не зрозумів би нічого цього.

- Тому що так його записники коштуватимуть дорожче, коли ми їх продамо. - Що станеться не раніше, ніж він прочитає в них кожне слово, але Кертіс не зрозуміє, навіщо йому це, та йому й не потрібно було це знати. Як і Фредді. Він намагався говорити терпляче й розважливо. - Тепер у нас усе, спадщина Джона Ротстайна, нічого нового вже не буде. Від цього неопубліковані речі робляться ще ціннішими. Тобі це зрозуміло?

Кертіс почував бліду шоку.

- Ну... Напевно... Так.

- Крім того, коли вони сплинуть, він не зможе заявити, що це підробка. Що він напевно зробив би, просто на зло. Я багато про нього читав, Кертісе, усе, що є про нього, і він був злою тварюкою.

- Ну...

Моррі спинив себе, аби не сказати: це занадто глибока тема для такої порожньої голови, як у тебе. Натомість він простягнув йому саквояж.

- Бери. І не знімай рукавичок, поки не сядемо в машину.

- Ти мав порадитися з нами, Моррісе. Ми ж партнери.

Кертіс рушив було до виходу, але зупинився й знову обернувся.

- У мене питання.

- У чому річ?

- Не знаєш, у Нью-Гемпширі є смертна кара?

Неголовними шляхами крізь вузьку трубу Нью-Гемпшира вони приїхали до Вермонта. Фредді вів «Шевроле Біскейн», стару й непримітну. Морріс тримав на колінах дробовик і відкритий дорожній атлас «Ренд Макнеллі», час від часу вмикаючи верхнє світло, аби переконатися, що вони не збилися з наміченого шляху. Нагадувати Фредді про те, що не можна перевищувати швидкість, не доводилося – для Фредді Доу це було перше родео.

Кертіс заліг на задньому сидінні, і незабаром вони почули його хропіння. Морріс навіть йому позаздрив, схоже, він виблжував усю свою пиху. Самому добре виспатися, мабуть, доведеться дуже нескоро. У нього досі перед очима стояла картина: мозок, що стікає по шпалерах. Але думки його були не про вбивство, а про розплесканий талант. Талант, який ціле життя зрів і відточувався, був розірваний на клаптики за лічені секунди. Усі ці розповіді, усі ці образи – усе перетворилося на щось, схоже на вівсянку. Який сенс?

- Ти справді вважаєш, що ми зможемо продати ці його книжечки? – запитав Фредді. Він знову про це подумав. – Ну, тобто за гарні гроші?

- Так.

- І так, щоб нам за це нічого не було?

- Так, Фредді, я впевнений.

Після цього Фредді Доу мовчав так довго, що Морріс вирішив: питання закриті. Але потім він знову заговорив про це. Вимовив два слова. Сухих і позбавлених інтонації.

- Я сумніваюся.

Пізніше, знову опинившись за ґратами – цього разу вже не в колонії для неповнолітніх, – Морріс думав: «Саме тоді я й вирішив убити їх».

Але іноді, посеред ночі, не в змозі заснути через пекучий біль в анальному отворі, натертому після чергового акту содомії в душовій кімнаті з використанням мила, він визнавав, що це не так. Він знав про це із самого початку. Вони були тупими запеклими пройдисвітами. Рано чи

пізно (імовірніше, рано) когось із них узяли б за щось інше, і той навряд чи став би вагатися, а одразу б розповів усе, що йому було відомо про цю ніч, в обмін на пом'якшення вироку або взагалі на виправдання.

«Я напевно знав, що їх треба якомога швидше позбутися, – думав він безсонними ночами в камері, коли набите черево Америки відпочивало під звичною нічною ковдрою. – Це було неминуче».

У північній частині штату Нью-Йорк, коли світанок ще не настав, а ледь-ледь торкнувся темної лінії обрію позаду них, вони повернули на захід, на Трасу 92, ця автомагістраль тягнеться майже паралельно I-90 до самого Іллінойса, де повертає на південь і врізається в промислові райони Рокфорда. У цей час на дорозі майже нікого не було, хоча вони чули (а іноді й бачили) жвавий рух вантажівок на федеральній автостраді ліворуч від себе.

Коли проїхали знак із написом «Зона відпочинку, 2 милі», Морріс подумав про «Макбет». Якби кінець був усьому кінцем, то що скоріше б це сталося, то краще. Можливо, цитата не точна, але нічого, і так згодиться.

– Пригальмууй тут, – сказав він Фредді. – Мені треба випустити дракона.

– У них там, напевно, і торговельні автомати є, – подав голос ригун із заднього сидіння. Кертис уже сидів, на голові – скуйовджене волосся. – Я б не відмовився від крекерів з арахісовим маслом.

Морріс знав, що йому, найімовірніше, довелось б відмовитися від свого плану. I-90 висмоктала майже весь рух із цієї траси, але в розпал дня тут буде повно місцевих машин, які їздять від одного Хіксвілла до іншого.

Поки що зона відпочинку пустувала, можливо, через знак «Нічну стоянку трейлерів заборонено». Вони припаркувалися та вийшли. На деревах цвірінькали птахи, обговорюючи сьогоднішню ніч і ділячись планами на день. Самотній листочок – у цій частині світу листя лише нещодавно почало сохнути – повільно спланував з дерева й покотився парковкою.

Кертис оговтався і попрямував досліджувати торгові автомати, а Морріс і Фредді разом пішли до чоловічого туалету. Морріс не відчував якогось особливого хвилювання. Можливо, правду кажуть, що перший раз найважчий, а потім буде легше.

Однією рукою він відчинив для Фредді двері, а другою дістав із кишені куртки пістолет. Фредді, не обертаючись, кинув «дякую». Зачекавши, коли двері зачиняться, Морріс відпустив їх, почекав ще трохи, і тільки після цього звів пістолет. Націливши дуло приблизно на дюйм нижче від потилиці Фредді Доу, він натиснув на спусковий гачок. Постріл в облицьованому плиткою закритому приміщенні пролунав різко й лунко, але будь-хто, якби його випадково почув, вирішив би, що це на I-90 пирхнув мотоцикл. Морріса ж непокоїв Кертис.

Дарма. Кертис усе ще стояв перед торговим автоматом у ніші під пологим дерев'яним дахом із невибагливим написом «Придорожній оазис».

– Ти чув? – запитав він Морріса. А потім, побачивши в його руці пістолет, здивовано запитав: – А це навіщо?

– Для тебе, – відповів Морріс і вистрілив йому в груди.

Кертис упав, але – і це стало цілковитою несподіванкою – не помер. Він навіть не збирався вмирати. Він звивався на тротуарі. Перед його обличчям, перекидаючись, прокотився сухий лист. З-під нього почала сочитися кров. Продовжуючи стискати свої крекери, він подивився вгору, крізь пасма маслянистого чорного волосся, яке розкуйовдилось над його очима. За стіною з дерев Трасою 92 на схід проїхала вантажівка.

Морріс не хотів знову стріляти в Кертиса: тут, на видноті, звук пострілу вже не замаскувати під ревіння мотоцикла, до того ж будь-якої хвилини міг хтось під'їхати.

– Якби кінець був усьому кінцем, то що скоріше б це сталось, то краще, – промовив він і став на одне коліно.

– Ти підстрелив мене, – видихнув Кертис, майже беззвучно й здивовано. – Ти, блядь, підстрелив мене, Моррі!

Думаючи про те, як йому ненависне це прізвисько – він ненавидів його все життя, і навіть учителі, які б могли бути розумнішими, називали його так, – він розвернув пістолет і почав бити рукояткою по черепу Кертиса. Три потужні удари майже нічого не заподіяли. Зрештою, це був усього лише 38-й калібр, і його ваги стало, щоб завдати лише мінімальних пошкоджень. Кров проступила крізь волосся Кертиса й потекла по щетинистих щоках. Він стогнав і витріщався на Морріса божевільними блакитними очима. Кволо махнувши рукою, він вимовив:

– Зупинися, Моррі! Досить. Боляче!

– Бля. Бля, бля, бля.

Морріс запхав пістолет назад у кишеню. Рукоятка його була вкрита липкою кров'ю й волоссям. Він пішов до «Біскейна», витираючи руки об куртку. Відчинив двері водія, побачив порожній замок запалювання і тихо процідив: «блядь». Прошепотів, як молитву.

На 92 проїхало кілька машин, потім коричнева вантажівка служби UPS.

Морріс поплентався назад, до чоловічого туалету, відчинив двері, присів і став нишпорити по кишенях Фредді. Ключі від машини знайшлися в правій передній. Підвівшись, він поклався до торговельних автоматів. Напевно, зараз уже під'їхала якась машина або вантажівка, рух пожвавився, і комусь закортіло облежитися після ранкової кави. У такому разі йому довелося б убити й цього або цю, можливо, і наступного. Пригадалися паперові фігурки, з'єднані руками.

Поки нікого.

Він сів у «Біскейн», куплений легально, але тепер обладнаний украденими номерами штату Мейн. Кертис Роджерс поволі повз цементною доріжкою в бік туалетів, підтягуючись на руках і ледь відштовхуючись ногами, залишаючи після себе кривавий равликовий слід. Важко було щось передбачити, але Морріс подумав, що той спробує дістатися до телефону-автомата на стіні між чоловічим і жіночим туалетами.

«Усе мало піти не так», – подумав він, заводячи машину. Через свій нерозважливий учинок він зробив дурість, і тепер його, імовірно, упіймають. Це змусило його згадати, що наостанок сказав Ротстайн. Тобі скільки-но років? Двадцять два? Двадцять три? Що ти знаєш про життя, тим більше про літературу?

– Я знаю, що не продаюсь, – сказав він. – І цього досить.

Він повільно спрямував «Біскейн» у бік людини, що повзла бетонним тротуаром. Йому хотілося забратися звідси, мозок вимагав забратися звідси якнайшвидше, але справу слід було зробити обережно, без зайвого шуму.

Кертіс обернувся; очі за брудним волоссям, немов у лісових хащах, широко розплющені й сповнені жаху. Він насилу підвів одну руку слабким зупиняючим жестом, а потім Морріс перестав його бачити, тому що заважав капот. Обережно рухаючи кермом, він і далі прокрадався вперед. Ніс машини вдарився об бордюр. Сосновий освіжувач повітря на дзеркалі заднього виду підстрибнув і загойдався.

Потім нічого... і ще нічого. А потім машина знову наїхала на щось. Пролунав приглушений лускіт, ніби маленький гарбуз, що вибухнув у мікрохвильовці.

Морріс повів кермом уліво, і машина ще раз легенько підскочила, коли «Біскейн» повернувся на своє місце на парковці. Подивившись у дзеркало, він побачив, що в Кертіса немає голови.

Ні, голова, звичайно, була, але розчавлена. Розплющена. «Тут талант не розплескався», – подумав Моррі.

Він під'їхав до виходу й, дочекавшись, коли дорога спорожніла, рвонув уперед. Слід зупинитися й перевірити передок у машини, особливо колесо, що переїхало голову Кертіса, але спочатку він хотів від'їхати миль на двадцять. Щонайменше на двадцять.

– Бачу у своєму майбутньому автомійку, – сказав він. Це здалося йому смішним (надмірно смішним – вираз, значення якого не зрозуміли б ні Фредді, ні Кертіс), він розсміявся і сміявся довго й голосно. Морріс ретельно дотримувався дозволеної швидкості. Він спостерігав, як одометр відраховує милі, і навіть на п'ятдесяти п'яти кожне обертання, здавалося, тривало п'ять хвилин. Колесо, напевно, залишало кривавий слід, який вів до виїзду з парковки, але він, мабуть, уже обірвався. Давним-давно обірвався. Проте все одно слід було знову рухатися неголовними дорогами або навіть дорогами третього класу. Було б розумно зараз зупинитися й викинути всі записники – і готівку теж – кудись у лісосмугу. Але він би цього не зробив. Ніколи.

Шанси п'ятдесят на п'ятдесят, сказав він сам собі. А то й вище. Зрештою, ніхто не бачив машини. Ані в Нью-Гемпширі, ані в інших місцях.

Він під'їхав до покинутого ресторану, зупинився на бічній парковці й оглянув передок і праве передне колесо машини. Загалом йому здалося, що все виглядає досить добре, тільки на передньому бампері лишилося трохи крові. Зірвавши пучок трави, він витер її. Потім сів у машину й поїхав на захід. Він був готовий до дорожніх кордонів, але йому не трапилося жодного.

За кордоном Пенсільванії, у Гованді, він знайшов мийку-автомат для машин. Щітки потерли, струмені поплескали, і машина засяяла, як нова, – і знизу, і зверху.

Морріс їхав на захід, до маленького брудного житлового району під назвою Перлина Великих озер. Йому треба було на час залягти на дно й зустрітися з одним давнім другом. До того ж дім – це таке місце, у якому, якщо ти повертаєшся, тебе завжди приймуть, [5 – 3 поеми Роберта Фроста «Смерть наймита».] – Євангеліє від Роберта Фроста – особливо якщо поруч немає нікого, кому можна поскаржитися на повернення блудного сина. Любий татко дременує кілька років тому, а мила матуся проводить осінній семестр у Принстоні, читаючи лекції про «баронів-розбійників», тож будинок на

Сикоморовій вулиці, найімовірніше, стоїть порожній. У такого пречудового викладача – до того ще й письменника, колись навіть номінованого на Пулітцерівську премію, – будинок міг би бути й кращим, але в цьому треба звинувачувати любого татуся. Утім, Морріс ніколи не мав нічого проти цього будинку, це мати журилася, а не він.

Морріс послухав новини, але не почув жодного слова про вбивство романіста, який, коли вірити тій статті в «Тайм», був «голосом, що гучно закликав дітей мовчазних п'ятдесятих прокинутись і знайти власне звучання». Мовчання в радіо було новиною приємною, але не несподіваною. Якщо вірити джерелу інформації з колонії, домоправителька приходила до Ротстайна один раз на тиждень. Був іще помічник у господарстві, але він приходив тільки, коли викликали. Морріс і його друзяки-небіжчики не дарма вибирали слухний час, тому можна було сподіватися, що протягом найближчих шести днів тіла не знайдуть.

Того ж дня десь на теренах Огайо він промчав повз крамничку, яка торгує різною старовиною та мотлохом, але потім розвернувся й під'їхав до неї. Покопирсавшись, він купив скриню. Скриня була старою, але міцною на вигляд і обійшлася йому у двадцять доларів. «Майже за безцінь», – подумав Морріс.

2010

Тепер батьки Піта Сауберса лаялися часто. Тіна називала їхні сварки «авки-гавки». Піт думав, що в цьому щось є, бо, коли вони починалися, з їхньої кімнати чулося: ав-ав-ав, гав-гав-гав. Іноді Піту хотілося вийти на сходи й закричати їм униз, щоб вони припинили, просто припинили. Ви лякаєте дітей, хотілося йому заволати. У будинку є діти, діти, ви що, дурні, про це забули?

Піт був удома, бо відмінникам – у яких з усіх занять тільки самостійна робота вдень та ще фізкультура по обіді, – дозволялося повертатися додому раніше. Двері його кімнати були відчинені, і він почув, як батько заторохтів по кухні своїми милицями, тільки-но під'їхала машина матері. Піт майже не сумнівався, що сьогоднішні веселощі почнуться з батьківської фрази: «Щось ти зарано сьогодні». Мати відповість, що він ніяк не може запам'ятати, що тепер вона по середях звільняється раніше. Тато скаже, що це не звук до життя в цій частині міста, і вимовить це так, ніби їм довелося переїхати до найбіднішої, найпохмурішої частини міста, а не лише до північного району Гортфілда, де вулиці мають назви дерев. Тепер, коли вступна частина пролунала, можна було починати авкати й гавкати.

Піт і сам не був у захваті від Норт Сайда, але й жакливим його не назвеш. Навіть у свої тринадцять років він, схоже, краще за батька розумівся на економічних реаліях їхнього становища. Можливо, тому що він не ковтав пігулки оксиконтину по чотири рази на день, як батько.

Тут вони опинилися через те, що середня школа Грейс Джонсон, у якій викладала його мати, закрилася згідно з програмою міської ради щодо скорочення витрат. Багато хто з учителів ГД стали безробітними. Лінді пощастило, їй запропонували посаду бібліотекаря й перевіряльника домашніх завдань у Нортфілдській початковій школі. Щосереді вона поверталася раніше, бо в цей день бібліотека зачинялася опівдні. Так працювали всі шкільні бібліотеки. Це була ще одна ініціатива щодо скорочення витрат. Пітового тата це дратувало. Він зауважував, що члени міської ради собі зарплатню не урізали, і називав їх набродом бісових лицемірів.

Але Піт про це нічого не знав. Знав він лише про те, що останнім часом Тома Сауберса все дратувало.

«Форд Фокус», тепер їхня єдина машина, зупинився біля будинку, з нього вийшла мама зі старим потертим портфелем у руці. Вона обминула лід, який весь час утворювався в затінку біля ганку під водостоком. Сьогодні була черга Тіни посипати його сіллю, але вона, як завжди, забула. Мама з похиленими плечима повільно піднялася сходами. Піту не подобалося, коли вона ходила ось так, ніби цеглу на спині несла. Тим часом у вітальні татові милиці застукали з подвоєною швидкістю.

Відчинилися вхідні двері. Піт завмер в очікуванні. Сподівався почути щось на кшталт «Привіт, люба, як пройшов ранок?»

Якби ж то.

Він і не хотів підслуховувати авки-гавки, але в цьому маленькому будинку зовсім нічого не почути було просто неможливо... Якщо, звичайно, не піти. Цієї зими до такого стратегічного відступу він удавався дедалі частіше. Але іноді йому починало здаватися, що як старший із дітей він мусить слухати. Містер Джейкоб на уроках з історії любив повторювати, що знання – це сила, і Піт підозрював, що саме тому зобов'язаний стежити за словесною війною батьків, яка все загострювалася й загострювалася. Тому що кожна така авка-гавка розтягувала тканину шлюбу сильніше й сильніше, і колись вона таки розірве її. Краще бути до цього готовим.

Тільки бути готовим до чого? До розлучення? Цей фінал був найімовірнішим. У певному сенсі буде навіть краще, якщо вони розійдуться – Піт відчував це дедалі сильніше, хоча ще до кінця не усвідомив свої відчуття, – але що саме означатиме розлучення (ще одне з улюблених висловлювань містера Джейкоба) за умов реального світу? Хто залишиться, а хто піде? Якщо піде тато, як він буде жити без машини, адже майже не може ходити? Це лише одна причина, через яку ні він, ні вона просто не можуть дозволити собі піти. Вони й так уже не мають і гроша за душею.

Принаймні Тіна сьогодні не почує цього жвавого обміну батьківськими думками, вона була в школі й, імовірно, повернеться нескоро. Можливо, по обіді. Вона нарешті завела собі подругу, Еллен Бріггс: дівчинка, у якої стирчали передні зуби, жила на розі Сикоморової і В'язової вулиць. Піт уважав, що в Еллен мозок, як у хом'ячка, але принаймні тепер Тіна не тинялася будинком, сумуючи за друзями з їхнього колишнього району, а іноді й плачучи. Піт не зносив, коли Тіна плакала.

Ну а поки, народе, притишіть мобільні телефони й вимкніть пейджери. Гаснуть вогні, починається вистава «Ми по вуха в лайні».

ТОМ: Зарано ти сьогодні.

ЛІНДА (стомлено): Томе, сього...

ТОМ: Так, середа. Вібліотека зачиняється раніше.

ЛІНДА: Ти знову куриш у кімнаті. Я відчуваю запах.

ТОМ (починаючи дратуватися): Лише одну. На кухні. З відчиненим вікном. На затильних сходах лід, і я боявся послизнутися. Піт знову забув сіллю посипати.

ПІТ (до глядачів): Якщо він сам склав графік чергування, йому б варто було знати, що цього тижня лід повинна солити Тіна. Цей оксиконтин не тільки знеболже, а ще й мозок вимикає.

ЛІНДА: Але я все одно відчуваю запах, а ти знаєш, що в договорі оренди спеціально зазначено...

ТОМ: Ну добре, добре, я зрозумів. Наступного разу піду на вулицю та впаду з милиць.

ЛІНДА: Річ не тільки в договорі, Томмі. Пасивне куріння небезпечне для дітей, ми ж це обговорювали.

ТОМ: Обговорювали й обговорювали...

ЛІНДА (заходячи в іще небезпечніші води): І потім, скільки зараз коштує пачка сигарет? Чотири п'ятдесят? П'ять доларів?

ТОМ: Господи, та я пачку курю тиждень!

ЛІНДА (штурмуючи його оборонні споруди арифметичною танковою атакою): За п'ять доларів за пачку виходить понад двадцять доларів на місяць. І це все йде з моєї зарплатні, тому що, крім мене...

ТОМ: Ну, починається.

ЛІНДА: ...у нашій родині тепер ніхто не заробляє.

ТОМ: Скільки можна торочити про те саме? Можна подумати, я навмисне під машину ліг, щоб нічого не робити.

ЛІНДА (після тривалої паузи): У нас вино залишилося? Я б випила півсклянки.

ПІТ (убік): Скажи, що залишилося, скажи, що залишилося, тату.

ТОМ: Закінчилося. Може, ти хочеш, щоб я сходив у «Зоні» і взяв іще одну пляшку? Ну, тоді тобі доведеться видати мені наперед мої кишенькові гроші.

ЛІНДА (ще не плачучи, але вже тремтливим голосом): Ти поводишся, ніби я винна в тому, що з тобою це сталося.

ТОМ (кричить): Ніхто не винен, і це мене бісить! Ти що, не зрозуміла? Вони навіть не спіймали того, хто це скоїв!

На цьому місці Піт вирішив, що з нього досить. Це була дурна вистава. Може, вони цього не бачили, але він бачив. Він закритив підручник із літератури. Прочитає те, що задали (щось чувака на ім'я Джон Ротстайн), уночі. А зараз йому потрібно вийти й подихати повітрям, не просякнутим суперечкою.

ЛІНДА (тихіше): Добре, що хоч живий лишився.

ТОМ (уже як у справжній мильній опері): Іноді я думаю, що краще б я помер. Подивися на мене. Сиджу на оксі і все одно коцюрблюся від болю, бо він більше не допомагає, якщо тільки не прийняти кінську дозу. Живу на зарплатню дружини... Яка на тисячу менша, ніж було раніше, за що спасибі цьому збіговиську цих паскудних...

ЛІНДА: Томе! Стеж за язиком.

ТОМ: Дім? Нема будинку. Інвалідне крісло з мотором? Нема інвалідного крісла. Заощадження? Майже закінчилися. А тепер я навіть не можу собі дозволити, трясця йому, сигарету!

ЛІНДА: Якщо ти гадаєш, що це скиглення вирішить усі проблеми, то будь ласка, тільки...

ТОМ (уже ревучи): Ти називаєш це скигленням? Я називаю це реальністю! Може, мені спустити штани, показати, що в мене лишилося від ніг?

Піт босоніж побіг униз. Вітальня знаходилась одразу внизу, під сходами, але вони не побачили його. Вони дивилися одне на одного, розігруючи трагічну п'есу, яку ніхто навіть безкоштовно не став би дивитися. Батько бундючиться на милицях, очі червоні, щоки колючі від щетини; мати тримає сумочку перед грудьми, як щит, і кусає губи. Це було жакливо. І що найгірше? Він любив їх обох.

Батько не став пригадувати Надзвичайний фонд, заснований за місяць після масового вбивства біля Міського Центру єдиною, що залишилася в місті, газетою спільно з трьома місцевими телеканалами. Браян Вільямс навіть зробив сюжет про це в «Нічних новинах Ен-бі-сі» – про те, як це мужне маленьке містечко згуртувалося, коли трапилося лихо, про небайдужі серця, про підкладання руки й усе таке інше, а тепер слово від нашого спонсора. Надзвичайний фонд заспокоїв усіх днів на шість. Про що замовчували газети, так це про те, як мало грошей було зібрано. Навіть після всіх благодійних забігів, благодійних мотокросів та концерту фіналіста конкурсу «Американський ідол». Надзвичайний фонд виявився таким мізерним, тому що зараз важко було всім. Звісно ж, усе, що вдалося зібрати, треба було розподілити між дуже великою кількістю людей. Сім'я Сауберс отримала чек на тисячу двісті доларів, потім ще один на п'ятсот і ще один на двісті. Минулого місяця прийшов чек із позначкою «остання частина» на п'ятдесят доларів.

Піт прошмигнув у кухню, схопив черевики та куртку й вийшов. Перше, що він помітив, – на затильних сходинках не було ніякого льоду. Батько збрехав про це. Було занадто тепло для криги, принаймні на сонці. До весни ще залишалось шість тижнів, але відлига тривала вже тиждень, і з усього снігу у дворі лишилося тільки кілька вкритих скоринкою купок під деревами. Піт підійшов до паркану й відчинив хвіртку.

Однією з переваг життя в Норт Сайді була наявність незабудованої ділянки завбільшки із квартал за Сикоморовою вулицею. П'ять акрів непролазних кущів і приземкуватих дерев тягнулися вниз, до замерзлої річечки. Тато Піта казав, що ця ділянка перебуває в такому стані вже давно й, найімовірніше, такою найближчим часом і залишиться через якусь нескінченну суперечку про те, кому вона належить і що можна було б на ній побудувати. «Зрештою, від цих суперечок ніхто не виграє, лише юристи, – сказав він Піту. – Пам'ятай це».

На думку Піта, діти, які хотіли трохи відпочити від батьків, теж вигравали.

Доріжка йшла звивистою діагоналлю повз оголені взимку дерева, наприкінці впираючись у Зал відпочинку на Березовій вулиці, старий Нортфілдський молодіжний центр, який доживав останні дні. За теплої погоди на доріжці й навколо тинялися старші хлопці – приводили сюди своїх подружок, курили сигарети або дур, пили пиво, – але цієї пори там нікого не було. А якщо дорослих хлопців немає, значить, шлях вільний.

Іноді Піт приводив сюди сестру, коли батьки серйозно заходилися, а це траплялося дедалі частіше. Прийшовши до Залу відпочинку, вони кидали м'яч у кошик, дивилися відео або грали в шашки. Він не знав, куди поведе її, якщо Зал закрийся. Тут і піти було більше нікуди, крім «Зони», цілодобової крамнички. Сам він, прогулюючись на самоті, доходив лише до струмка, жбурляв каміння у воду або взимку розбивав ними лід, перевіряючи, чи зможе пробити дірку, і насолоджуючись спокоєм.

Авки-гавки – це, звичайно, погано, але найбільше він боявся, що тато (який завжди через пігулки оксиконтину був завжди трохи не при собі) коли-небудь здійме руку на матір. Це вже остаточно розірве тканину їхнього шлюбу. А якщо ні? Якщо вона буде терпіти побої? Це було б іще гірше.

«Але цього ніколи не станеться, – переконував себе Піт. – Тато ніколи не зробить такого».

А якщо таки зробить?

Сьогодні вдень річка ще була вкрита льодом, але він здавався прогнилим і був увесь укритий великими жовтими плямами, неначе якийсь велетень тут зупинився помочитися. Виходити на нього Піт не наважився. Ні, якби крига проломилася, він би не потонув, нічого такого – води тут було по коліно, – але йому не хотілося повертатися додому й пояснювати, чому штани й шкарпетки мокрі. Він сів на повалене дерево, жбурнув кілька камінців (маленькі відскакували й котилися, а великі пробивали жовті плями), потім просто став дивитися на небо. Із заходу на схід ним пливли пухнасті хмари, більше схожі на весняні, ніж на зимові. Одна хмара нагадувала стару з горбом (а може, це був рюкзак?), інша – зайця, був там іще дракон і...

Глухий звук, ніби впало щось важке, крихке, відволік його. Він повернувся ліворуч і побачив, що шматок берега, підточений снігом, що танув упродовж тижня, обвалився, оголивши коріння дерева, яке й без того загрозливо нахилилося – от-от завалиться. Простір, що звільнився, був схожий на печеру, і, якщо він не помилявся – хто його зна, може, це просто тінь, – там щось лежало.

Піт підійшов до дерева, ухопився за одну з голих гілок і нахилився, щоб краще роздивитися. Справді, усередині щось було, причому щось велике. Край ящика?

Він спустився вниз уздовж берега, видовбуючи каблуками сходинки в розгрузлій землі. Опинившись під місцем невеликого обвалу, Піт сів навпочіпки. Він побачив потріскану чорну шкіру й металеві смуги із заклепками, а ще ручку завбільшки зі стремено. Скриня! Хтось заховав тут скриню.

Змучений збудженням і цікавістю, Піт схопився за ручку та смикнув. Скриня не ворухнулася. Занадто міцно засіла в землі. Піт знову потягнув, але з таким самим успіхом. Ні, не витягнути. Без інструментів – точно.

Він знову присів, опустивши руки між стегон – так часто робив батько до того, як дні присідань добили кінця, і став просто дивитися на скриню, яка видніла з чорної, поритої корінням землі. Нерозумно, напевно, було думати про «Острів скарбів» (а ще про «Золотого жука», якого вони проходили з англійської торік), але він згадав їх. Чи це було занадто нерозумно? Невже? Крім переконань у тому, що знання – сила, містер

Джейкоб завжди підкреслював важливість логічного мислення. А хіба не логічно припустити, що хтось сховав скриню в безлюдному місці, бо в ній заховано щось цінне?

До того ж вона лежала тут досить давно. Весь її вигляд про це свідчив. Шкіра потріскалася й місцями з чорної зробилася сірою. Піт подумав: «Якщо сильно потягнути за ручку, вона може зламатися». Потьмянілі металеві смуги заіржавіли.

Прийнявши рішення, він шодуху помчав доріжкою назад до будинку. Пробіг хвіртку, увійшов на кухню, прислухався. Голосу не чути, телевізор теж мовчить. Батько, імовірно, пішов подрімати в спальню (ту, що на першому поверсі, мамі з татом доводилося спати там, хоч вона й маленька, тому що татові тепер було важко підійматися сходами). Мама могла піти з ним, іноді вони так мирилися, але частіше сиділа в кімнаті для білизни, яка правила їй за кабінет, де складала резюме і шукала роботу через Інтернет. Тато кинув це заняття (і, Піт мав визнати, не без підстав), але мама продовжувала спроби. Вона хотіла знову викладати в школі, і не тільки через брак грошей.

Поряд із будинком був гараж, але мама ніколи не ставила туди свій «Фокус», хіба що в разі наближення хуртовини. Гараж був захаращений різними речами зі старого будинку, для яких забракло місця в цьому новому орендованому помешканні. Там зберігалися татів ящик із інструментами (Том виставляв їх на «Craigslist» або на якомусь схожому сайті, але ніхто не давав за них стільки, скільки він хотів отримати), його й Тініні старі іграшки, бочка із сіллю, черпак і деяке садове приладдя, притулене до задньої стінки. Схопивши лопату і тримаючи її перед собою, як солдат гвинтівку, Піт побіг назад на доріжку.

Видовбані раніше сходинки допомогли йому спуститися до струмка, і, опинившись унизу, Том узявся за роботу на невеликому зсуві, який оголив скриню. Хлопець перекидав землю, що обвалилася, назад у дірку під деревом, не всю, а скільки зміг. Заповнити її до самого шишкуватого коріння не вдалося, але край скрині зник з очей, це йому й було потрібно.

Поки що.

За обідом авки-гавки тривали, але вже не так сильно, і Тіна, схоже, не засмутилася, але прийшла до Піта в кімнату, коли той закінчував робити домашнє завдання. Вона була в піжамі й тягнула за собою місіс Бізлі, свою останню й найважливішу ляльку-втішницю. Їй ніби знову було п'ять роцків.

– Можна, я у твоєму ліжку полежу, Піті? Мені наснився поганий сон.

Він хотів було відправити її назад, але потім вирішив (у голові промайнули думки про заховану скриню), що це може злякати удачу. До того ж це було б зовсім не по-братськи – он у неї які круги під красивими оченятами.

– Ну гаразд, давай, тільки недовго. І не будемо це узвичаювати. – Один з улюблених маминих висловів.

Тіна шмигнула до ліжка й обперлася спиною об стіну – так вона любила спати, – наче зібралася провести тут усю ніч. Піт згорнув підручник природознавства, сів поруч із нею та скривився від болю.

– Лялька, Тінсі. Я сів на твою місіс Бізлі.

- Зараз я її ногами відштовхну. Ось. Так краще?

- А якщо вона там задихнеться?

- Вона не дихає, дурний. Це просто лялька, й Еллен говорить, вона мені скоро набридне.

- Еллен - дурепа.

- Вона моя подруга. - Піт із деяким подивом подумав, що із цим не варто сперечатися. - Але, напевно, вона має рацію. Люди ж дорослішають.

- Тільки не ти. Ти назавжди залишишся моєю молодшою сестрою. І дивись, не засинай. Тобі повертатися до своєї кімнати за п'ять хвилин.

- Десять.

- Шість.

Вона подумала.

- Добре.

Знизу долинув здавлений стогін, за ним стукіт милиць. Піт простежив звук до кухні, там тато сяде, запалить сигарету й буде видувати дим на вулицю через чорний хід. Від цього увімкнеться обігрівач, а обігрівач, якщо вірити мамі, палив не масло, а долари.

- Як думаєш, вони розлучаться?

Піт зазнав подвійного удару. По-перше, саме питання, а по-друге, абсолютно доросла заклопотаність, з якою воно було поставлено. Він почав відповідати, що ні, звісно, не розлучаться, але потім згадав, як йому не подобаються фільми, у яких дорослі брешуть дітям, а такі майже всі фільми.

- Не знаю. Точно не сьогодні. Суди вже зачинено.

Вона хихотнула. Напевно, це добре. Він почекав, аби вона ще щось сказала. Вона не сказала. Думки Піта повернулися до скрині, захованої на березі річки, під деревом. Виконуючи домашнє завдання, він якимось чином утримував ці думки на відстані, але...

Ні, неправда. Ці думки не полишали його.

- Тінсі? Не засинай.

- Я не... - Судячи з голосу, вона вже майже заснула.

- Що б ти зробила, якби знайшла скарб? Закопану скриню, повну дорогоцінних каменів і золотих дублонів?

- Що таке дублони?

- Це такі старовинні гроші.

- Віддала б їх татові з мамою. Щоб вони більше не сварилися. А ти?

- Я теж, - відповів Піт. - Тепер іди до себе, щоб мені не довелося тебе нести.

Згідно з умовами страховки, Том Сауберс тепер мав право проходити терапію двічі на тиждень. Щопонеділка та щоп'ятниці о дев'ятій годині ранку за ним приїжджала спеціальна машина, вона ж повертала його назад о четвертій після гідротерапії та зібрань, на яких люди із застарілими травмами й хронічними болями сідали в коло й обговорювали свої нещастя. Це означало, що два дні на тиждень будинок залишався порожнім.

У четвер увечері Піт ліг спати, скаржачись на хворе горло. Уранці, прокинувшись, він заявив, що горло все ще болить і в нього підвищилася температура.

- Гарячий, - сказала Лінда, приклавши зап'ястя до його чола. Піт сподівався на це всією душею, коли, перед тим як спуститися вниз, тримав голову у двох дюймах від лампи, що над ліжком. - Якщо завтра не покращає, доведеться вести тебе до лікаря.

- Гарна ідея! - вигукнув Том зі свого місця за столом, де ганяв по тарілці яечню. Вигляд у нього був такий, наче він узагалі не спав уночі. - До фахівця. Зараз покличу особистого водія. «Роллс-ройс» зайнятий, Тіні потрібно їхати на теніс у клуб, але друга машина, здається, вільна.

Тіна пирснула від сміху, а Лінда осудливо глипнула на Тома, та, перш ніж вона встигла відповісти, Піт сказав, що йому не настільки зле й одного дня вдома йому вистачить, щоб одужати. Якщо не за день, то за вихідні він точно видужає.

- Сподіваюся, - зітхнула вона. - Ти істи хочеш?

Піт хотів, але ж знав, що зізнаватися в цьому нерозумно, раз у нього має боліти горло. Він прикрив рот рукою й зобразив покашлювання.

- Може, трохи соку. Потім, напевно, піду нагору та спробую ще поспати.

Тіна вийшла з будинку першою, побігла до рогу, де вони з Еллен обговорювали ті дивакуваті теми, які обговорюють дев'ятирічні дівчиська, чекаючи на шкільний автобус. Потім мама поїхала на «Форді» до школи. Останнім вийшов із будинку тато, він на милицях пройшов під'ізною доріжкою до мікроавтобуса, що вже чекав на нього. Піт, проводжаючи його поглядом із вікна своєї спальні, подумав, що батько останнім часом ніби поменшав. Волосся, що стирчало з-під шапки з написом «Бабаки», уже торкнулася сивина.

Коли мікроавтобус поїхав, Піт одягнувся, узяв із комори одну з торбин, з якими мама ходила до магазину, і вийшов у гараж. Із батьківських інструментів він вибрав молоток і долото, сунув їх у торбину. Прихопивши лопату, він вирушив, але, пройшовши кілька кроків, повернувся й узяв іше й лом. Бойскаутом він ніколи не був, але вважав, що краще бути готовим до всього.

Ранок видався такий холодний, що дихання перетворювалося на пару, але до того часу, коли Піт розкопав скриню настільки, щоб її можна було витягти, повітря прогрілося, і він аж спітнів. Знявши куртку й зачепивши її за нижню гілку, він подивився навколо - чи, бува, не підійшов хтось до річки (до цього він уже кілька разів озирався). Переконавшись, що навколо жодної душі, Піт зачерпнув трохи землі й потер нею долоні, як бейсболіст,

що відбиває перед ударом. Він узявся за ручку скрині, нагадавши собі, що вона може будь-якої миті зламатися. Найменше йому хотілося скотитися вниз головою уздовж берега у воду. Якщо впасти в струмок, можна й насправді захворіти.

Може, там і немає нічого цікавого, окрім старого запліснявілого вереття... Тільки навіщо комусь потрібно було ховати скриню зі старим одягом? Набагато простіше її спалити або віддати на благодійність.

Є лише один спосіб це з'ясувати.

Піт глибоко вдихнув, затримав у грудях повітря й потягнув. Скриня залишилася на місці, стара ручка загрозливо рипнула, але Піт надихнувся. Він зрозумів, що скриню можна трохи розгойдати з боку в бік. Це нагадало йому, як тато колись обмотав ниткою молочний зуб Тіни й різко висмикнув його, бо той не хотів випадати самостійно.

Він став навколішки (подумки нагадавши собі, щоб потім не забути джинси або випрати, або закопати глибше в шафі) і вп'явся поглядом у діру. Одне кореневище обплело задню частину скрині, ніби тримаючи рукою. Узявши лопату, міцніше вхопився за держак і став рубати корінь. Той був товстим, і кілька разів доводилося робити перепочинок, але зрештою його вдалося перерубати. Відклавши лопату, Піт знову взявся за ручку. Скриня вже сиділа в землі не так міцно, ще трохи – і вискочить. Він подивився на годинник. П'ятнадцять хвилин на одинадцяті. Мама, напевно, під час перерви зателефонує додому, аби дізнатися, як він почувається. Нічого, якщо він не відповість, вона вирішить, що він просто спить, і все ж таки, подумав Піт, удома треба буде перевірити автовідповідач. Знову піднявши лопату, він заходився копати навколо скрині, відкидати землю й рубати тонке коріння. Потім знову взявся за ручку.

- Цього разу ти в мене вилізеш, - вимовив він уголос. - Цього разу точно.

Потягнув. Скриня виїхала на нього так несподівано й так легко, що він, напевно, повалився б разом із нею, якби не стояв із широко розставленими ногами. Скриня завмерла, наполовину висунувшись із діри. Згори вона була вся вкрита рештками дрібних корінців і грудками бруду. Спереду проглядалися застібки, старомодні застібки, як на валізці для сніданку якогось робітника. І ще був великий замок. Піт знову взявся за ручку, і цього разу та не витримала, зламалася. «Нічого собі!» - виголосив Піт, дивлячись на свої руки. Вони почервоніли й пульсували.

Що ж, чи раз, чи два - одна біда (ще одна мамина приказка). Він, як ведмідь, обхопив скриню й посунувся разом із нею назад. І тут-таки вона вийшла зі своєї схованки на світ, імовірніше, уперше за багато років - сирий і брудний пережиток минулого з іржавими застібками. Завдовжки десь футів зо два з половиною [6 - 2,5 фута = 76,2 см.], а завглибшки ніяк не менше за фут [7 - 1 фут = 30,48 см.]. Може, і більше. Піт підняв її за край і вирішив, що важить вона, напевно, фунтів шістдесят [8 - 60 фунтів = 27,21 кг.], це половина його власної ваги, тільки неможливо визначити, що з цього є її власною вагою, а що вагою вмісту. Принаймні це були не дублони. Якби скриня була повна золота, він би не зміг її витягнути й тим більше підняти.

Він розстібнув защіпки, спричинивши маленькі зсуви бруду, і схилився над замком, готовий до того, що доведеться його ламати молотком і долотом. Потім, якщо він усе ж таки не відкриється - а він, найімовірніше, не відкриється, - доведеться застосувати лом. Але спочатку... Не спробуєш, не впізнаєш...

Він узявся за кришку, і та, квілячи брудними петлями, піднялася. Пізніше він припустить, що хтось купив цю скриню не новою і, мабуть, досить задешево, тому що ключ було загублено, але тієї хвилини він просто дивився. Він не відчував мозолів на одній долоні, не відчував болю в спині та стегнах, не помічав крапельок поту, які скочувалися його забрудненим землею обличчям. Він не думав ні про матір, ні про батька, ні про сестру. Не думав він і про їхні сварки, принаймні тоді.

Скриню було викладено зсередини прозорим пластиком, який захищав її нутроші від вологи. Під ним Піт побачив щось схоже на записники. Ребром долоні він протер дугу, подібно до склоочисника, на вкритій дрібними крапельками пластиковій плівці. Так, це були записники, добротні, здається, навіть у справжніх шкіряних палітурках. На вигляд – сотня, не менше. Але це ще не все. Крім записників, там лежали пачки, схожі на ті, які приносила мама, коли переводила в готівку чеки. Піт підняв плівку та втупився в наполовину заповнену скриню. На пачках було надруковано: «ГРЕНАЙТ СТЕЙТ БАНК» і «Друг із вашого рідного міста!». Пізніше він помітить певні відмінності між цими пачками й тими, що мама отримувала в «КОРНБАНК ЕНД ТРАСТ»: жодної адреси електронної пошти й жодного слова про користування платіжною карткою, – але зараз він просто дивився. Серце його калатало так, що перед очима з'явилися чорні цятки, які пульсували, і він навіть злякався, що ось-ось знепритомніє.

Цього тільки бракувало! Лише дівчата непритомніють.

Можливо, але в нього справді голова йшла обертом, і тільки зараз він зрозумів, що після того, як відкрив скриню, перестав дихати. Глибоко вдихнувши, він шумно видихнув і знову вдихнув. Йому здалося, що повітря пройшло крізь нього всього, до кінчиків пальців на ногах. У голові пояснило, але серце закалатало ще сильніше, та ще й руки затрусилися.

Ці банківські пачки порожні. Ти ж розумієш це, так? Люди знаходять гроші в книгах й у фільмах, але не в реальному житті.

От тільки вони не здавалися порожніми. Вони скидалися на туго набиті.

Піт простягнув руку до однієї з них і здригнувся, почувши шурхіт на другому березі струмка. Він розвернувся й побачив двох білок, які, мабуть, сприйнявши тижневу відлигу за прихід весни, пустували серед мертвого листя. Пересмикуючи хвостами, вони спритно видерлися на дерево.

Піт повернувся назад до скрині й узяв одну з банківських пачок. Клапан не був запечатаним. Він підчепив його пальцем, який неначе задубів, хоча в самого температура підскочила, напевно, градусів до сорока. Стиснувши пачку так, щоб вона відкрилася, Піт зазирнув у неї.

Гроші.

По двадцять і п'ятдесят доларів.

– Господи Боже ти мій, – прошепотів Піт Сауберс.

Він витягнув банкноти та спробував їх перерахувати, але руки в нього так тремтіли, що випустили кілька штук. Гроші розлетілися по траві, і, поки він їх збирав, його запаленому мозку примарилося, що з однієї купюри йому підморгнув Улісс Грант.

Перерахував. Чотириста доларів. Чотириста доларів тільки в одній цій пачці, а тут таких десятки.

Він запхав гроші назад до пачки, це погано виходило, адже його руки тремтіли сильніше, ніж у дідуса Фреда в останні рік-два його життя. Він поклав пачку в скриню й обвів божевільними, виряченими очима кружину. Звуки дорожнього руху, які завжди здавалися слабкими, далекими й неважливими на цій зарослій ділянці землі, тепер лунали близько й загрозливо. Це був не Острів скарбів, це було місто з мільйоном мешканців, багато з яких тепер пішли зі своїх осель на роботу та із задоволенням привласнили б собі те, що зберігається в цій скрині.

«Думай, – наказав собі Піт Сауберс. – Думай, чорт забирай. Це найважливіша річ, яка з тобою траплялася в житті, можливо, навіть найважливіша річ, яка коли-небудь із тобою трапиться, тому думай добре й думай правильно».

Першою спала на думку Тіна, яка затишно влаштувалася в його ліжку біля стінки. Що б ти зробила, якби знайшла скарб, запитав він її.

Віддала б їх татові з мамою, відповіла вона.

Але що як мати захоче їх повернути власникові?

Це було важливе питання. Тато ніколи б не повернув, Піт це точно знав, але мати не така. У неї були дуже суворі уявлення про те, що добре і що погано. Якщо показати їй скриню й те, що там міститься, це призведе до найстрашнішої авки-гавки через гроші за весь час.

– До того ж кому їх повертати? – подумав уголос Піт. – У банк, чи що?

Смішно!

Чи не дуже? А раптом це справді піратський скарб, тільки захований грабіжниками банків, а не морськими розбійниками? Але чому гроші в пачках, ніби їх було знято з рахунку? І що це за чорні записники?

Про все це можна було подумати пізніше, не тепер, бо тепер йому треба було діяти. Він подивився на годинник – уже за чверть одинадцята. Час іще є, але слід поспішати.

– Дій, або програєш, – прошепотів він і почав перекладати пачки зі скрині до лляної торбини, у якій лежали молоток і долото. Прилаштував торбину на схилі берега й накрив її курткою. Поклавши обгорткову плівку до скрині, він опустив кришку й заштовхнув її назад у діру. Трохи перепочив, витер слизьке від бруду й поту чоло, а потім узяв лопату та став несамовито закидувати діру землею. Засипавши скриню, майже всю, він узяв сумку з курткою й щодуху припустив доріжкою додому. Спочатку він сховає сумку в надрах шафи, потім перевірить автовідповідач, чи немає повідомлень від мами. Якщо на маминому фронті все буде добре (і якщо тато не повернувся з терапії раніше, що було б просто жахливо), він зможе збігати назад до струмка й заховати скриню краще. Пізніше можна буде зазирнути в записники, але, прямуючи додому того сонячного лютневого ранку, він більше думав, чи немає між або під ними ще пачок з грошима.

«Доведеться мені прийняти душ, – подумав він. – А потім ще прибрати бруд у ванній кімнаті, щоб мама не запитала, що я робив на вулиці, якщо мав лежати хворий у ліжку. Потрібно бути дуже-дуже обережним, нікому нічого не розповідати. Нікому».

Коли він мився в душі, у нього виникла ідея.

1978

Дім – це таке місце, у якому, якщо ти повертаєшся, тебе завжди приймуть, але, коли Морріс дістався до будівлі на Сикоморовій вулиці, світло у вікнах не розсіювало вечірню імлу і ніхто не зустрічав його на порозі. Та й звідки тут комусь узятися? Мати зараз у Нью-Джерсі, читає лекції про те, як у дев'ятнадцятому столітті купка комерсантів спробувала вкрати Америку. Читала лекції аспірантам, які, імовірно, крастимуть усе, що потрапить до рук, у гонитві за Золотим Баксом. Хтось, безумовно, скаже, що Морріс і сам подався до Нью-Гемпшира за Золотим Баксом, але це не так. Він це зробив не заради грошей.

«Біскейн» треба було поставити в гараж, де його ніхто не побачить. Дідько, машини взагалі слід позбутися, але з цим доведеться почекати. Спочатку Поліна Маллер. Більшість людей на Сикоморовій вулиці настільки прив'язані до телевізорів, що, якби в прайм-тайм перед чиїмось будинком з'явився НЛО, вони і його б не помітили, але тільки не місіс Маллер. Найближча сусідка Белламі перетворила підглядання на справжнє мистецтво.

– Ой, ви тільки подивіться! – вигукнула вона, відчинивши двері... Неначе не спостерігала за ним крізь вікно кухні, коли він припарковувався. – Моррі Белламі! У всій своїй красі!

Морріс вичавив із себе щось на кшталт лагідної посмішки.

– Вітаю, місіс Маллер.

Вона обняла його. Подібне привітання було цілком зайвим, але він покійно обійняв її у відповідь. Потім вона повернула голову, сколихнувши складки шкіри під підборіддям, і закричала:

– Берте! Берті! Це Моррі Белламі!

Із вітальні долинуло бурмотіння, що віддалено нагадувало слово привіт.

– Заходь, Моррі! Заходь! Я поставлю каву. Знаєш, що в мене є? – Вона моторошно-кокетливо повела неприродно чорними бровами. – Торт від Сарі Лі!

– Звучить привабливо, але я щойно повернувся з Бостона. Їхав без зупинок і вкрай стомився. Просто не хотів, щоб ви, побачивши в сусідньому будинку світло, викликали поліцію.

Вона вичавила мавпячий вереск, який, імовірно, позначав сміх.

– Який ти турботливий! Але ти завжди таким був. Як мати, Моррі?

– Добре.

Він гадки не мав, як мати. Після того як він у сімнадцять років вийшов із колонії, а у двадцять не зміг вступити до Міського коледжу, стосунки з Анітою Белламі звелися до поодиноких телефонних розмов. Ці розмови були холодними, але ввічливими. Після останньої суперечки тієї ночі, коли його заарештували за незаконне проникнення та інші приємності, вони майже перестали думати одне про одного.

– Змужнів, – зауважила місіс Маллер. – Дівчатам, напевно, подобаєшся. А який худенький був!

- Коли працюєш на будівництві...

- На будівництві! Ти! Святий Боже! Берті! Морріс працює на будівництві!

У вітальні знову почулося бурмотіння.

- Але потім роботи не стало, і я повернувся сюди. Мати казала, що я можу жити в будинку, якщо вона не знайде постояльців. Але я, напевно, ненадовго.

Він навіть не уявляв, наскільки мав рацію.

- Ходімо до вітальні, Моррі, поздоровоюєшся з Бертом.

- Краще іншим разом. - Щоб випередити подальші вмовляння, він крикнув: - Йо, Берте!

Нове бурмотіння на тлі несамовитого вибуху сміху із серіалу «З поверненням, Коттере».

- Ну, тоді завтра, - сказала місіс Маллер, знову заворушивши бровами. Вона ніби копіювала Граучо Маркса[9 - Julius Henry «Groucho» Marx - американський актор, комік, учасник комік-трупі, відомі як Брати Маркс.]. - Сховаю поки тортік. Можу навіть збити вершки.

- Чудово, - кивнув Морріс. Навряд чи до завтра місіс Маллер помре від серцевого нападу, але все може статися. Як сказав інший великий поет, надія квітне в людській душі довіку[10 - З поеми Александра Пуупа «Досвід про людину».]

Ключі від будинку й гаража знаходилися там, де й завжди, висіли праворуч від ганку. Морріс загнав «Біскейн» до гаража й поставив скриню з кранниці лахмітника на бетон. Йому аж кортіло взятися за четвертий роман про Джиммі Голда, але записники були звалені жужмом, і до того ж у нього, мабуть, очі повилазять, перш ніж прочитає хоч одну сторінку із дрібним почерком Ротстайна.

Завтра, пообіцяв він собі. Після того як поговорю з Енді й зрозумію, як він буде з цим розбиратися, розкладу їх по порядку й почну читати.

Він запахав скриню під старий батьківський робочий стіл і наклав листом пластику, який знайшов у кутку, після чого зайшов до будинку й оглянув рідні пенати. Тут мало що змінилося, що було досить огидно. У холодильнику не було нічого, крім банки консервованих пікулів і пачки харчової соди, але в морозилці знайшлося декілька упаковок напівфабрикатів «Хантрі мен». Одну упаковку він поставив у мікрохвильову піч, повернув ручку на 350 і піднявся нагору, до своєї старої спальні.

«Мені пощастило, - подумав він. - Домігся. У мене на руках неопубліковані рукописи Джона Ротстайна за вісімнадцять років роботи».

Він дуже втопився, аби відчувати радість чи навіть гостре задоволення. Він майже заснув, приймаючи душ, а потім іще під час поїдання моторошного на вигляд м'ясного рулету з картоплею швидкого приготування. Якось-таки він зумів доісти, після чого насилу знову піднявся нагору. Заснув він за сорок секунд після того, як його голова торкнулася подушки, і прокинувся наступного ранку о дев'ятій двадцять.

Після гарного відпочинку, лежачи на дитячому ліжку, яке прокреслив промінь сонячного світла, Морріс нарешті відчув радість, і йому дуже кортіло поділитися нею. А це означало зустріч із Енді Халлідеем.

Він знайшов у шафі штани кольору хакі й симпатичну смугасту сорочку, змастив волосся гелем і гладко зачесав його назад, потім заглянув до гаража перевірити, чи все гаразд. Кивнувши, як йому здавалося, привітно місіс Маллер (яка знову спостерігала за ним крізь фіранки), він вийшов на вулицю й попрямував до автобусної зупинки. У центр міста він прибув майже о десятій, пройшов один квартал і зазирнув на Елліс-авеню, де на тротуарі під рожевими парасольками стояли столики кафе «Щаслива чашка». Звісно, Енді був там, пив каву під час перерви. До того ж він сидів спиною, і Морріс зміг підійти до нього непомітно.

- Гав! - гаркнув він, хапаючи Енді за плече старої вельветової куртки.

Його давній друг - його єдиний друг у цьому дурному насміху над містом - підскочив і повернувся. Кава перекинулася й розлилася на стіл. Морріс відступив на крок. Він хотів налякати Енді, але ж не настільки.

- Слухай, про...

- Що ти зробив? - запитав Енді низьким, квапливим шепотом. Очі його виблискували за скельцями окулярів у черепаховій оправі, які Морріс завжди вважав ознакою показної манірності. - Що ти зробив?

Морріс очікував на зовсім інше вітання. Він присів.

- Те, про що ми говорили. - Він пильно вдивився в обличчя Енді й не побачив веселого, трохи зверхнього інтелектуала, якого вдавав його друг. Енді здавався переляканим. Чого він боявся? Морріса? Можливо. За себе? Майже напевно.

- Я не маю з то...

Морріс приніс із собою коричневий паперовий пакет, який узяв на кухні. З нього він дістав один із записників Ротстайна й обережно, щоб не торкнутися калюжки кави, поклав його на столик.

- Зразок. Один із цілої купи. Їх щонайменше півтори сотні. Я ще не встиг перерахувати, але це справжній джек-пот.

- Прибери! - знову зашипів Енді, як персонаж поганого шпигунського кіно. Його очі бігали з боку в бік, але весь час поверталися до записника.

- Ідіот, убивство Ротстайна на першій шпальті «Нью-Йорк Таймс», усі канали лише про нього й торочать.

Ця звістка приголомшила Моррі. Тіло письменника мали знайти ще тільки за три дні, а то й за шість. Поведінка Енді була ще більш дивною. Він нагадував зацькованого шура.

Морріс зобразив на обличчі те, що, як він сподівався, приблизно виглядало, як звична для Енді посмішка типу «я такий розумний, що мені самому із собою нудно».

- Заспокойся. У цій частині міста люди постійно носять записники. - Він кивнув у бік Гавернмент-сквер з іншого боку дороги. - Он, дивись.

- Але не в шкіряних палітурках! Господи! Домоправителька Ротстайна знала, у чому він пише, і в газеті сказано, що сейф у нього в кімнаті зламаний і порожній. Прибери... це!

Моррі, навпаки, підштовхнув його ближче до Енді, так само обережно, щоб не зачепити кави. Енді почав його дедалі більше й більше драгувати - діставати, як сказав би Джиммі Голд, - але разом із тим він відчув якесь збочене задоволення, коли його друг весь заціпився на стільці, ніби це був не записник, а пляшечка із чумними бактеріями.

- Ну ж бо, подивися. Тут переважно поезія. Я погортав, поки їхав в автобусі...

- В автобусі? Ти що, здурів?

- ...і, мушу сказати, не в захваті, - вів далі Морріс, ніби не почувши. - Але це його вірші, можна не сумніватися. Написано власноруч. Дуже цінна річ. Ми говорили про це. Кілька разів. Говорили, як...

- Прибери!

Моррісу неприємно було в цьому зізнатися, але параноя Енді почала передаватися і йому. Він сховав записник у пакет і похмуро подивився на давнього (і єдиного) друга.

- Я, узагалі-то, не збирався тут влаштовувати ярмарок.

- Де решта? - і, перш ніж Морріс устиг відповісти: - Не важливо. Не хочу знати. Ти хіба не розумієш, що ці штуки зараз - найгарячіша новина? Ти - гаряча новина!

- Я не гарячий, - сказав Морріс, але це було неправдою, принаймні з фізичної точки зору. Його щоки й потилиця раптом запашили вогнем. Енді поводився так, ніби наклав у штани, а не скоїв злочин століття.

- Ніхто не зможе пов'язати мене з Ротстайном, і я розумію, що ми не зможемо їх одразу продати приватним колекціонерам. Я не такий тупий.

- Продати їх кол... Моррі, ти взагалі себе чуєш?

Морріс схрестив руки на грудях і кинув погляд на друга. Принаймні колишнього друга.

- Слухай, ти поводишся, ніби ми цього не обговорювали. Ніби ми не планували.

- Ми нічого не планували. Це були просто фантазії, я думав, ти розумієш це!

Що Морріс розумів, так це те, що Енді Халлідей саме так і скаже в поліції, якщо його, Морріса, схоплять. А Енді очікував, що його схоплять. Уперше Морріс чітко усвідомив, що Енді НЕ гігант думки, який охоче приєднається до нього в екзистенційному акті порушення закону, а просто чергова посередність. Продавець із книжкової крамниці, лише на декілька років старший за самого Морріса.

Тримай при собі свою тупу критику, сказав Ротстайн Моррісу за дві хвилини до смерті. Ти звичайний злодій, друже мій.

У скронях почало пульсувати.

- І як я одразу не здогадався! Усі ці твої гучні розмови про приватних колекціонерів, кінозірок, арабських принцес і ще дідько знає про що - суцільне викаблучування. Ти звичайний хвалько.

Це був удар. Відчутний удар. Морріс побачив це й зрадив, так само він радів, коли зумів кілька разів повернути це слово під час останньої суперечки з матір'ю.

Енді подався вперед, щоки пашіли, але, перш ніж він устиг щось сказати, з'явилася офіціантка із серветками.

- Дозвольте, я витру, - сказала вона й витерла зі столу каву.

Молода, натуральна попеляста білявка, гарненька своєю блідістю, можна сказати, навіть красива, вона посміхнулася Енді. Він у відповідь скривив нещасну гримасу, одночасно відсуваючись від неї, так само, як відсувався від записника в молескіновій палітурці.

«Він гомік, - із подивом подумав Морріс. - Бісов гомік. Чому я про це досі не знав? Як я міг цього не побачити? Та в нього ж це на чолі написано».

Утім, в Енді відкрилося багато нового, чи не так? Морріс згадав улюблений вислів одного хлопця із забудови: купа пістолетів, і всі без набоїв.

Коли офіціантка пішла, забравши із собою паркий жіночий дух, Енді знову нахилився вперед.

- Цих колекціонерів купа, - сказав він. - Чого тільки не збирають: картини, скульптури, перші видання... У Техасі є один хлопець, який зібрав колекцію записів на воскових циліндрах на мільйон доларів, а в іншого є повний комплект усіх журналів фантастики, вестернів і жаків, які виходили з 1910-го до 1955-го. Гадаєш, усе це добро купувалося й продавалося законним шляхом? Дідька лисого. Колекціонери божевільні, найзапеклішим начхати, украдені чи ні речі, які ім хочеться отримати, і вони не збираються ні з ким ділитися.

Моррісу вже доводилося чути такі слова, і на його обличчі, мабуть, це відбилося, тому що Енді ще ближче присунувся до нього. Тепер їх носи майже стикалися. Морріс відчув запах «Інгліш лезер» і подумав: «Ось, значить, який одеколон любляють гоміки. Щось на зразок таємного знака».

- Ти гадаєш, вони мене слухатимуть?

Морріс Белламі, який тепер дивився на Енді Халлідєя інакше, відповів, що, либонь, ні.

Енді випнув нижню губу.

- Нічого, коли-небудь слухатимуть. Так. Коли я заведу власний магазин і клієнтуру. Але на це підуть роки.

- Ми говорили, що чекатимемо п'ять років.

- П'ять? - Енді уривчасто реготнув і повернувся на свій бік стола. - За п'ять років я, можливо, зможу відкрити свій магазин - я вже вподобав одну містинку на Лейсмейкер-лейн, там тепер магазин тканин, не дуже успішний, - але знадобиться набагато більше часу, щоб знайти грошовитих клієнтів і завоювати довіру.

«Занадто багато „але“, - подумав Морріс, проте раніше „але“ не було».

- Наскільки більше?

- Спробуй прийти до мене з цими записниками на початку двадцять першого століття, якщо вони все ще будуть у тебе.

Навіть якщо б у мене зараз було коло знайомих приватних колекціонерів, ніхто, навіть найбільш одержимі, і ті не доторкнулися б до такої небезпечної речі.

Морріс якийсь час дивився на нього зацікавившись. Потім нарешті вимовив:

- Нічого такого ти не говорив, коли ми планували...

Енді схопився обома руками за голову.

- Ми нічого не планували! І не намагайся на мене нічого перекладати. Ніколи! Я знаю тебе, Моррі. Ти їх украв не для того, щоб продати. Принаймні, не прочитавши. Потім ти, напевно, погодишся показати дещо з них світові, якщо ціна влаштує. Але головне в цьому всьому - ти просто схибнувся на Джоні Ротстайні.

- Не треба так говорити. - Пульсація в скронях посилилася.

- Я буду так говорити, якщо це правда, а це правда. Ти схибнувся ще й на темі Джиммі Голда. Це через нього ти потрапив до тюрюги.

- Я потрапив до тюрюги через матір. Вона, можна сказати, своїми руками мене туди запхала.

- Яка різниця? Це в минулому. А зараз сьогодні. Якщо не станеться дива, незабаром чекай на поліцейських. І вони прийдуть з ордером на обшук. Якщо ти ці записники зберігатимеш у себе, коли вони постукають у двері, вважай, що тобі гаплик.

- З якого дива ім до мене приходити? Нас ніхто не бачив, а мої напарники... - Він підморгнув. - Скажімо так, мертвий не видасть.

- Ти... Що? Убив їх? І їх убив? - З Енді можна було писати картину нелюдського жаху.

Морріс знав, що говорити цього не варто було, але - кумедно, як це «але» час від часу проскакує - Енді був таким бовдуром.

- У якому місті жив Ротстайн? - Очі Енді знову забігали так, ніби він будь-якої миті очікував на появу поліцейських із гарматами напоготові. - Толбот-Корнерс, правильно?

- Так, але це переважно самі ферми. Усього міста там - закусочна, продуктова крамниця й заправка на перехресті.

- Скільки разів ти там бував?

- Разів п'ять. - Насправді разів десять, з 1976-го до 1978-го. Спочатку сам, потім із Фредді або з Кертісом, або з ними обома.

- І коли ти там був, ти в когось запитував, хто найвідоміший мешканець цього міста?

- Звісно. Кілька разів. Ну то й що? Так, напевно, кожен, хто буває в тій забігайлівці, запитує про...

- Ось тут ти помиляєшся. Більшості приїжджих байдуже, що це місто Джона Ротстайна. Якщо вони щось запитують, то про те, коли можна пополювати на оленів або яка риба водиться в озері. Ти не подумав, що місцеві згадають тебе, коли поліція питає, чи не цікавився хтось чужий хлопцем, який написав «Утікача»? Дивний чужинець, який кілька разів приїжджав до міста? На додачу в них і так на тебе заведено справу, Моррі!

- Це була справа на неповнолітнього. Такі не розголошуються.

- Занадто гучний злочин, можуть і розголосити. А твої друзки? Хтось із них уже мав справу з поліцією?

Морріс мовчав.

- Ти не знаєш, хто тебе бачив, ти не знаєш, кому твої партнери могли вихвалитися, на яку серйозну справу йдуть. Тебе вже сьогодні можуть вираховувати, дурень ти. Якщо вони це зроблять і вийдуть на мене, я буду заперечувати, що ми про це взагалі розмовляли. Але я дам тобі пораду. Позбудься цього. - Він показав на коричневий паперовий пакет. - І від решти записників. Сховай їх десь. Закопай. Зробиш це - може, і виплутаєшся, коли тебе візьмуть за зябра. Якщо, звичайно, ти не залишив там відбитків пальців або ще чимось не наслідив.

«Відбитків пальців ми не залишали, - подумав Морріс. - Я не ідіот. І я не боягузливий язикастий педик».

- Може, ми ще повернемося до цього, - сказав Енді. - Тільки це буде нескоро, і тільки, якщо тебе не посадять. - Він підвівся. - А поки тримайся від мене подалі, або я сам викличу поліцію.

Опустивши голову й не обертаючись, він швидко пішов.

Морріс залишився сидіти за столиком. Гарненька офіціантка повернулася запитати, чи він щось замовлятиме. Морріс похитав головою. Коли дівчина відійшла, він узяв коричневий пакет із записником і теж пішов. В інший бік.

Він, звісно, знав значення вислову «пафосна омана» - наділення природи людськими почуттями і якостями - і вважав його прийомом, яким користуються другосортні письменники для створення потрібної атмосфери, але того дня здавалося, що це не вигадка. Якщо вранці яскраве сонячне світло супроводжувало тріумф Морріса й навіть посилювало його, то до полудня сонце перетворилося на бліде коло, що ледь проглядало за хмарами, а до третьої години, коли його тривоги примножилися, на вулиці несподівано потемнішало й замрячив дощ.

На «Біскейні» він доїхав до торгового комплексу, що поруч з аеропортом, весь час напружено виглядаючи поліцейські машини. Коли на Ейрлайн-бульвар ззаду його з ревом наздогнала одна з включеними мигалками, усередині у нього все зціпілося, а серце мало не вистригнуло з грудей. Коли ж поліцейська машина, не зменшуючи швидкості, промчала повз, легше йому не стало.

Він знайшов новини на радіо «БМ-100». Головною темою були мирні перемови між Садатом і Бегіном у Кемп-Девіді («можна подумати, те щось дасть», - неухважно подумав Морріс), але потім заговорили про вбивство відомого американського письменника Джона Ротстайна. У поліції стверджували, що це

робота «банди злодіїв» і що слідство має безліч доказів. Імовірно, просто набивали собі ціну.

А може, і ні.

Морріс не думав, що його можна знайти, допитавши напівглухих дідуганів із Толбот-Корнерс, які стирчать у місцевій закусоchnій «Яммі», що б там не казав Енді, але його набагато більше непокоїло дещо інше. Вони, Фредді та Кертіс, працювали у фірмі «Донах'ю Констракшинз», яка зводила будинки в Денверс і Норт-Беверлі. У них було дві різні робочі бригади, і поки Морріс шістнадцять місяців тягав дошки та цвяхи в Денверс, Кертіс і Фредді корячилися на іншому будівництві, за п'ять миль від нього. Проте деякий час вони таки працювали в одній бригаді й навіть після того, як знов розбіглися, зазвичай обідали разом.

Про це знало чимало людей.

Він припаркував «Біскейн» поруч із тисячею інших машин біля тієї частини торгового комплексу, у якій розташовано магазин «Джей Сі Пенні», витер усе, до чого торкався, і залишив ключі в запалюванні. Пішов швидко, піднявши комір і натягнувши по брови бейсболку із символом команди «Індіанці». Біля головного входу в торговий центр він присів на лавку, дочекався автобуса до Нортфілда й кинув у коробку п'ятдесят центів. Дощ посилювався, і дорога назад була повільною, але він і не переймався, бо дістав час подумати.

Енді – боягуз і думає лише про себе, але в одному він мав рацію. Записники треба сховати, і зробити це треба негайно, як би Моррісу не хотілося їх прочитати, починаючи з нового невідомого роману про Джиммі Голда. Якщо поліція таки заявиться й не знайде в нього записників, вони нічого не зможуть вдіяти... Адже так? Вони можуть тільки підозрювати.

Але ж?

Крізь фіранки у вікні сусіднього будинку ніхто не визирав, тож Моррісу не довелося знову розмовляти з місіс Маллер і, приміром, пояснювати, що він продав машину. Дощ змінився справжньою зливою, і це було добре. Отже, ніхто не буде швентяти незабудованою ділянкою між Сикоморовою та Березовою вулицями. Та ще й у сутінках.

Він вийняв усе зі старої скрині, опираючись майже непереборному бажанню зазирнути в записники. Він не міг цього зробити, як би не хотілося, тому що, почавши, уже не зміг би зупинитися. «Пізніше, – думав він. – Задоволення треба відкласти, Моррі». Чудова порада, але сказана голосом матері, і від цього в нього знову застукало в скронях. Добре, хоч це задоволення не доведеться відкладати на потім. Якщо поліція не з'явиться до нього за три тижні – щонайбільше за місяць, – він зможе розслабитись і почати дослідження.

Він виклав нутроші скрині плівкою, щоб нічого всередині не промокло, і поклав туди записники, включно з тим, що показував Енді. Банківські пачки грошей він накидав зверху. Морріс зачинив скриню, подумав і відчинив знову. Відсунув плівку, узяв з однієї пачки пару сотень доларів. Жоден поліцейський не зможе визнати це занадто великою сумою, навіть якщо ці гроші знайдуть під час обшуку. Він скаже їм, що це вихідна допомога чи щось таке.

Шерех дощу по даху гаража не заспокоював. Для Морріса він звучав так, ніби якийсь скелет тарабанив пальцями, і від цього звуку голова в нього

розболілася ще більше. Тільки-но повз будинок проїжджала машина, він завмирав, очікуючи побачити на під'їзній доріжці миготіння синього кольору. «Дідько б забрав Енді Халлідея за те, що він посіяв у мене цю безглузду тривогу. Дідько б забрав і його, і його замашки підорські».

Та тривога ця могла бути не такою вже безглуздою. Що швидше сутеніло, то правдоподібнішою здавалася думка про те, що поліцейські можуть пов'язати Кертіса та Фредді з Моррісом Беллами. Клята стоянка. І чому він не відтягнув тіла до лісосмуги? Хоча це не надто ускладнило б роботу поліцейським. Хтось усе одно в'їде на стоянку, побачить кров і набере 911. У поліцейських є собаки...

- До того ж, - сказав він скрині, - я поспішав. Так?

Батьків ручний візок досі стояв у кутку поряд з іржавою киркою і двома такими самими іржавими лопатами. Морріс поклав скриню на візок, закріпив ременями й визирнув у вікно гаража. Ще занадто видно. Тепер, коли він був так близько від того, щоб позбутися записників і грошей - тимчасово, заспокоював він себе, це лише тимчасово, - він дедалі більше впевнювався в тому, що поліція нагряне до нього з хвилину на хвилину. А як місіс Маллер здалося, що він поводить підозріло, і вона повідомила про це куди слід? Це ввижалося малоймовірним - лоб у неї товщий за дубову дошку, - але хтозна.

Він змусив себе проковтнути ще один заморожений обід, вирішивши, що це може вгамувати голову, але натомість вона розболілася ще сильніше. Він зазирнув до материні аптечки, думаючи знайти аспірин або «Едвіл», і... не знайшов нічого. «Та пішла ти, мамо, - подумав він. - Чесно. Щиро. Пішла... ти».

Він побачив її посмішку. Тонку, як рибальський гачок.

О 7:00 ще не стемніло - клятий перехід на літній час, який дурень це вигадав? - Але вікна в сусідньому будинку не світилися. Це було добре, та Морріс знав, що Маллери можуть повернутися щосекунди. До того ж у такій нервовій обстановці він просто не зміг би довго чекати. Він сховався до передпокою, понишпорив у шафі та знайшов пончо.

Скориставшись затильними дверима гаража, Морріс викотив візок у двір. Через мокру траву й розгрозду землю йти було важко. Доріжку, якою він так часто ходив у дитинстві - зазвичай до Залу відпочинку на Березовій вулиці, - від негоди захищали дерева, тому там він зміг піти швидше. Коли він дістався струмка, який по діагоналі перетинав нічийну ділянку землі завбільшки з міський квартал, настала повна темрява.

Він захопив із собою ліхтарик і тепер підсвічував ним, вибираючи підхоже місце біля струмка на безпечній відстані від доріжки. Бруд був м'яким, і копати було легко, поки він не наткнувся на переплетене коріння навислою дерева. Морріс подумав, чи не знайти інше місце, але діра була вже майже готова, і він не збирався починати все наново, до того ж це лише тимчасова обережність. Він поставив ліхтарик в отвір, прилаштувавши його на камені так, щоб світло падало на коріння, і розрубав його киркою.

Засунувши скриню в діру, він швидко закидав її землею. Закінчив тим, що прибив пухкий ґрунт лопатою. «Гаразд, - подумав він. - На березі струмка трави мало, отже, голий клаптик землі не виділятиметься. Головне ж те, що скриня тепер не в будинку, правильно?»

Правильно?

Повертаючись із візком до будинку, він не відчував полегшення. Усе йшло не так, як гадалося. Усе. Неначе зла доля стала між ним і записниками, так само, як доля не давала з'єднатися Ромео і Джульєтти. Це порівняння здавалось одночасно безглуздим й ідеальним. Так, він був коханцем. Клятий Ротстайн кинув його зі своїм «Утікач зменшує оберти», але це нічого не змінювало.

Його любов була справжньою.

Повернувшись до будинку, він одразу прийняв душ, так само, як це зробить хлопчик на ім'я Піт Сауберс багато років опісля у цій самій ванній, повернувшись із того самого місця на березі струмка під навислим деревом. Морріс стояв під душем, поки не закінчилася гаряча вода, а пальці зробилися ліловими. Потім витерся та вбрался у свіжий одяг із шафи в спальні. Одяг цей здавався йому дитячим та старомодним, але за розміром підходив (більш-менш). Брудні джинси й фуфайку він запхнув у мийку, цей рух колись також буде відтворено Пітом Сауберсом.

Морріс увімкнув телевізор, сів у старе батьківське крісло – мати казала, що зберегла його як нагадування на той випадок, якщо в неї знову виникне бажання зробити дурницю, – і подивився звичайну порцію жвавої рекламної нісенітниці. Він подумав, що будь-яка з цих реклам (стрибають бульбашки з проносним, матусі-чепурухи, співаючі гамбургери) могла бути складена Джиммі Голдом, і від цього голова розболілася як ніколи сильно. Він вирішив сходити до «Зоні» купити анацин. Можливо, ще й пару пляшок пива. Від пива нічого поганого не буде. Проблеми бувають від міцніших напоїв, і він добре засвоїв цей урок.

Анацин він купив, але від думки про те, щоб пити пиво в будинку, повному книг, які йому читати не хотілося, перед телевізором, який його не приваблював, настроїв у нього зіпсувався остаточно. До того ж те, що він дійсно хотів почитати, знаходилося так спокусливо близько. Морріс не мав звички пити в барах, але відчув, що, коли зараз не вийде, не знайде компанію й не послухає енергійну музику, то, напевно, збожеволіє. Він був переконаний: десь у цій дощовій ночі є молода жінка, якій також хочеться танцювати.

Заплативши за ліки, він майже мляво запитав молодого хлопця за касою, чи немає поблизу бару із живою музикою, куди можна доїхати автобусом.

Молодий хлопець відповів, що є.

2010

Коли в п'ятницю о пів на четверту Лінда Сауберс повернулася додому, Піт сидів на кухні й пив какао. Волосся його ще не висохло після душу. Повісивши куртку на гачок біля дверей чорного ходу, вона знову приклала зап'ястя до його голови.

– Холодний! – повідомила вона. – Тобі краще?

– Ага, – відповів він. – Коли Тіна повернулася, я зробив їй крекерів з арахісовим маслом.

– Молодець, ти чудовий братик. А де вона?

- В Еллен, де ж їй іще бути?

Лінда закотила очі, і Піт розсміявся.

- Матінко Божа, це що, сушарка гуде?

- Ага. У кошику різний одяг лежав, і я вирішив його випрати. Ти не хвилюйся, я зробив усе, як написано в інструкції на дверцятах. Усе добре випралось.

Вона нахилилася й поцілувала його в скроню.

- Ти моя маленька бджілка.

- Я намагаюся, - сказав Піт, стиснувши праву руку, щоб схвати пухир на долоні.

Перший конверт прийшов снігового четверга, менше ніж за тиждень. Адресу - «містерові Томасу Сауберсу, Сикоморова вулиця, будинок 23» - було надруковано. На правому верхньому куті було наклеєно сорокачотирицентрову марку з Роком Тигра. У лівому верхньому куті зворотної адреси не було. Том - єдиний член клану Сауберсів, що перебував у будинку в цей час, - розкрив конверт у передпокої, очікуючи побачити якусь рекламу або черговий рахунок за прострочений платіж. Бог свідок, останнім часом таких приходило чимало. Але це була не реклама й не прострочений платіж.

Це були гроші.

Решта пошти - каталоги коштовних товарів, яких вони не могли собі дозволити, і рекламні проспекти, адресовані «мешканцеві» - випали з його рук і розсипалися біля ніг, але він цього навіть не помітив. Низьким голосом Том Сауберс вимовив, майже прогарчав:

- Що за чортівня?

Коли повернулася додому Лінда, гроші лежали посеред кухонного столу. Том сидів перед акуратною маленькою купкою, поклавши голову на складені руки. Він був схожий на генерала, що обмірковує план битви.

- Що це? - спитала Лінда.

- П'ятсот доларів. - Він не відривав погляду від купюр, вісім по п'ятдесят і п'ять по двадцять. - Надійшло поштою.

- Від кого?

- Не знаю.

Вона поставила портфель, підійшла до столу й узяла пачку грошей. Перерахувала та здивовано подивилася на нього.

- Господи, Томмі, а що було сказано в листі?

- Листа не було. Тільки гроші.

- Але хто міг...

- Не знаю, Ліндо. Але я знаю одне.

- Що?

- Ми можемо їх витрачати.

* * *

- Свята срака, - вигукнув Піт, коли вони розповіли йому. Він затримався в школі на волейбол і прийшов майже на обід.

- Стеж за язиком, - промовила Лінда, думаючи про щось своє. Гроші так само лежали на кухонному столі.

- А скільки тут? - І, коли батько відповів: - Від кого це?

- Гарне запитання, - зауважив Том. - Підійде для другого туру телевікторини, коли можна програти все. - Це був перший жарт, який почув від нього Піт за тривалий час.

Увійшла Тіна.

- Я думаю, у тата є фея-хрещена. Тато, мамо, дивіться, які в мене нігті! Еллен подарували лак із блискітками, і вона зі мною поділилася.

- Тобі дуже личить, мій гарбузику, - сказав Том.

Спочатку жарт, потім комплімент. Більше Піту було й не потрібно, аби зрозуміти, що він вчинив правильно. Абсолютно правильно. Адже вони не могли відправити гроші назад, вірно? У них же немає зворотної адреси. І, до речі, коли тато востаннє називав Тіну гарбузиком?

Лінда пильно подивилася на сина.

- Ти про це щось знаєш?

- Ні, але ви зі мною поділитесь?

- Розмарився, - сказала вона й повернулася до чоловіка, упершись руками в боки. - Том, хтось вочевидь помилився.

Том подумав, і, коли він заговорив, не було ні авкання, ні гавкання. Голос спокійний.

- Не схоже. - Він підсунув до неї конверт і постукав пальцем по своєму імені та адресі.

- Так, але...

- Ніяких але, Ліндо. Ми заборгували нафтовій компанії, але спочатку треба погасити борг за твоєю «Майстер-кард», інакше в тебе її заберуть.

- Так, але...

- Втратиш картку - втратиш кредитний рейтинг. - Як і раніше, незворушно. Спокійно і розважливо. І переконливо. Для Піта це звучало так, ніби батько довго хворів і тепер хвороба вперше відступила. Він навіть посміхнувся. Посміхнувся й торкнувся її руки. - Зараз твій рейтинг -

єдине, що в нас є, тому нам слід його захищати. Та й потім, раптом Тіна має рацію, і в мене справді є чарівна хрещена.

«Ні, – подумав Пітер. – У тебе є чарівний хрещений».

Тіна сказала:

– Ой, зачекайте, я знаю, від кого це.

Усі повернулися до неї. Піт раптом весь запалав. Вона ж не могла дізнатися, адже так? Звідки їй знати? Тільки він сам, як дурень, сказав їй про скарби, і...

– Від кого, любя? – запитала Лінда.

– Від того фонду, що татові допомагав. Напевно, у них ще гроші знайшлися, ось вони їх і роздають.

Піт беззвучно видихнув, і тільки після цього зрозумів, що не дихав.

Том погладив її волосся.

– Вони б не стали надсилати готівку, гарбузику. Вони шлють чеки. А ще цілу купу бланків для заповнення.

Піт підійшов до плити.

– Зроблю какао. Хтось бажає?

Виявилось, усі бажають.

Конверти далі надходили.

Вартість переказу збільшувалася, але сума ніколи не змінювалася. Ні багато ні мало – зайві шість тисяч доларів на рік. Не бозна які гроші, але без податків і їх саме вистачало, аби родина Сауберсів не загрузла в боргах.

Дітям заборонили про це розповідати.

– Тіна все одно розбавляє, – одного вечора сказала Лінда Тому. – Ти й сам знаєш. Вона розповість своїй пришепелкуватій подружці Еллен, і та розбавляє по всьому світу.

Але Тіна зберегла таємницю, переважно через те, що брат, якого вона обожнювала, пригрозив більше не пускати її до своєї кімнати, якщо вона комусь хоч слово скаже, але здебільшого через те, що занадто добре пам'ятала про авки-гавки.

Піт запхав пачки грошей у зарослий павутинням отвір поза розхитаною дошкою в комірчині. Приблизно раз на чотири тижні він діставав п'ятсот доларів і клав у свій рюкзак разом із конвертом із надрукованою адресою. Декілька дюжин таких конвертів він заздалегідь підготував на шкільному комп'ютері в кабінеті комерційної освіти й роздрукував їх одного разу пізно ввечері, після шкільної спортивної олімпіади, коли в кабінеті нікого не було.

Він використовував різні поштові скриньки, щоб відсилати конверти містеру Томасу Сауберсу, Сикоморова вулиця, будинок 23, займаючись родинною

доброчинністю з майстерністю досвідченого шахрая. Він досі боявся, що мати колись про все дізнається, почне забороняти (можливо, навіть наполегливо), і знову все буде, як раніше. І тепер усе не ідеально, авкигавки іноді траплялися, але, думав він, напевно, немає таких родин, де б усе було ідеально, хіба тільки на цьому старому каналі «Нік ет Найт».

Тепер вони дивилися й «Нік ет Найт», і «Картун нетворк», і «Ем-Ті-Ві», тому що, леді й джентльмени, кабельне телебачення повернулося!

У травні сталася ще приємна новина: тато влаштувався на півставки в нове агентство нерухомості на посаду, яка називалася шось на кшталт «передпродажний дослідник». Що це таке, Піт не знав, та йому було начхати. Тато міг займатися цим, сидячи вдома, по телефону або на комп'ютері, справа ця приносила трохи грошей, і решта була не важлива.

А важливі були дві речі, що сталися протягом місяця після того, як почали надходити гроші. По-перше, у тата стало краще з ногами. У червні 2010-го (коли нарешті було спіймано виконавця так званої «Бойні біля Міського Центру») Том почав потроху ходити без милиць і менше вживати ліків. Другу річ пояснити було важче, але Піт знав, що вона відбулася. Тіна теж знала. Тато й мама відчували себе... нібито... благословенними, і тепер, сперечаючись, вони здавалися не стільки злими, скільки якимись присоромленими, немов паплюжили загадкове везіння, що звалилося на них. Іноді вони припиняли сперечатися й починали говорити про інші речі. Нерідко про гроші й про те, хто б міг їх надсилати. Ці розмови нічого не давали, і це було добре.

Мене не зловлять, казав собі Піт. Мене не повинні зловити й не зловлять.

Одного разу, у серпні того ж року, тато з мамою повезли Тіну до зоопарку під назвою «Хеппідейл Фарм». Піт терпляче чекав слушного випадку, і, тільки-но вони виїхали, повернувся до струмка з двома портфелями.

Переконавшись, що навколо нікого, він викопав скриню та перекинув записники з неї в портфелі. Потім знову закопав її, після чого повернувся додому зі здобиччю. У коридорі нагорі спустив драбину й затягнув портфелі на горище. Це було маленьке, низьке приміщення, холодне взимку й задушливе влітку. Родина нечасто ним користувалася, свій непотріб вони, як і раніше, тримали в гаражі. Ті деякі речі, які тут зберігалися, імовірно, залишилися від колишніх господарів будинку 23 на Сикоморовій вулиці. Брудна дитяча колиска, крива на одне колесо, торшер із тропічними птахами на абажурі, старі номери журналів «Ред бук» та «Гуд хаускіпінг», перев'язані мотузкою, стос смердючих, покритих цвіллю ковдр.

Піт склав записники в дальньому кутку й наклав їх ковдрами, але спочатку взяв перший-ліпший, сів під однією з двох лампочок, що бовталися під стелею, і розгорнув. Почерк був похилий і досить дрібний, але акуратний і легкий для читання. виправлень не було, що здалося Піту незвичайним. Хоча він дивився на першу сторінку, на ній нагорі стояв обведений у кружечок номер 482, і це змусило його подумати, що така нумерація тривала не після однієї, а після півдюжини інших записників. Півдюжини, не менше.

Розділ 27

Підсобка «Дровера» виглядала так само, як п'ять років тому; той самий застиглий пивний запах, змішаний зі смородом обори й відчутною домішкою дизельного палива зі стоянок вантажівок, які розтягнулися вздовж кордону

цієї половини великої порожнечі Небраски. Стю Logan теж не змінився. Той самий білий фартух, те саме підозріло чорне волосся, і навіть та сама краватка з папугами й пальмами стягує червону шию.

- Диви, ніяк Джиммі Голд завітав, - сказав він і посміхнувся своєю старечою неприязною усмішкою, яка говорила: нам начхати одне на одного, але давай удамо. - Прийшов віддати боржок?

- Так, - відповів Джиммі й торкнувся задньої кишені, у якій лежав пістолет. На дотик він був маленький; штучка, здатна - за правильного використання й сміливості - сплатити всі борги.

- Тоді заходь, - запропонував Logan. - Випий, а то ти геть запорошений.

- Так, - сказав Джиммі. - А разом із випивкою я б...

З вулиці долинув сигнал машини. Піт підскочив і почав винувато озиратися, ніби не читав тут, а займався рукоблудством. Що як вони повернулися додому через цю дуринду Еллен, яку закачало в машині? Що як вони знайдуть його тут із записниками? Весь план може провалитися.

Він запхнув записник під ковдри (фе, ну й сморід) і підповз до люка, кинувши погляд на портфелі. Зараз на них немає часу. Коли він спустився сходами, через різку зміну температури від задушливої спеки до звичайного серпневого тепла його почало лихоманити. Піт поспіхом прибрав драбину, штовхнув її нагору й зіщулювався, коли старий люк, рипнувши іржавої пружиною, з ляскотом став на місце.

Він пішов у ванну і визирнув на під'їзну доріжку.

Нікого. Хибна тривога.

Дякувати Богові!

Піт повернувся на горище й забрав портфелі. Сховав їх у коморі внизу, прийняв душ (і на цей раз не забувши після себе вимити ванну), після чого вбрався в чисте й ліг у ліжку.

«Це роман, - думав він. - Якщо там так багато сторінок, що ще це може бути? І, може, навіть не один, бо жоден роман не може займати так багато записників. Навіть Біблії не вистачило б, щоб їх умістити».

І ще... це було цікаво. У нього виникло бажання переглянути записники та знайти початок. Щоб дізнатися, чи роман хороший. Тому що неможливо ж сказати, хороший роман чи ні, з однієї сторінки.

Піт заплющив очі й почав засинати. Зазвичай він не спав удень, але ранок сьогодні був занадто насиченим, у будинку було порожньо й тихо, і він вирішив розслабитися. Чому ні? Усе було добре, принаймні зараз, і це була його заслуга. Він заслужив відпочинок.

Але це ім'я - Джиммі Голд...

Піт міг заприсягтися, що чув його раніше. У школі, чи що? Місіс Свідровські розповідала про якогось письменника з тих, що вони проходили? Можливо. Вона любила це робити.

«Потім пошукаю в „Гуглі“, - подумав Піт. - Це я зможу. Зможу...»

Заснув.

1978

Морріс сидів на сталевому ліжку, відчуваючи пульсуючий біль у голові й спустивши руки між стегнами в помаранчевих штанах, вдихаючи отруйне повітря, насичене запахами сечі, блювоти й дезінфікувального засобу. Шлунок його був наче свинцева куля й розрісся від промежини до кадика. Очі пульсували в орбітах. У роті стояв такий смак, ніби туди висипали контейнер зі сміттям. Живіт болів, обличчя саднило. Судини закупорилися. Десь хрипкий і сповнений безвиході голос виводив: «Мені потрібна подруга, щоб не звела мене з розуму-у-у; мені потрібна подруга, щоб не звела мене з розуму-у-у; мені потрібна подруга, щоб не звела мене з розуму-у-у»[11 – «I Need a Lover (That won't drive me Crazy)» – пісня американського рок-музиканта Джона Мелленкампа.]

– Стули пельку! – заволав хтось. – Ти мене сам з розуму зводиш, покидьку!

Тиша. Потім:

– Мені потрібна подруга, щоб не звела мене з розуму-у-у!

Свинець у шлунку Морріса розплавився й забулькав. Він зісковзнув із ліжка, опустився навколішки (спричинивши новий напад тупого болю в голові) і роззявив рота над сталевим унітазом. Спочатку не було нічого. Потім усередині в нього все зіщулилося, і він вивергнув щось схоже на два галони жовтої зубної пасти. На якусь мить біль у голові став настільки нестерпним, що йому здалося, ніби вона ось-ось вибухне. І тієї миті Морріс сподівався на це. Що завгодно, аби цей біль ущух.

Але він не помер, а знову почав блювати. Цього разу вийшла пінта, а не галон, але в супроводі пекучого болю. Ще зусилля – сухо. Стоп, не сухо. Товсті нитки слизу звисали з губ, як павутиння, похитуючись із боку в бік. Довелося витертися.

– Комуś добре! – прокричав голос.

Гикання й вибухи сміху відповіли на ці кпини.

Моррісу це нагадало зоопарк. Так, напевно, і було: він опинився замкненим у зоопарку, тільки в клітках тут тримали людей. Помаранчевий комбінезон на ньому був підтвердженням цього.

Як він потрапив сюди?

Згадати цього він не міг, так само, як не міг пригадати, як потрапив до будинку на Цукрових Пригірках. Пам'ятав він тільки свій будинок на Сикоморовій. І скриню, звичайно. Як її закопував. У його кишені лежали гроші, дві сотні з капіталу Джона Ротстайна, і він попрямував до «Зоні» випити пива, тому що в нього розколювалася голова і йому було самотньо. Він розмовляв із касиром, це йому добре запам'яталося, а от про що була розмова, він пригадати не міг. Бейсбол? Навряд чи. На ньому була бейсболка з логотипом «Індіанців», але цим його інтерес до цього виду спорту обмежувався. Затим майже нічого. Сумніву не викликало лише одне: трапилося щось украй неприємне. Коли ти прокидаєшся в помаранчевому комбінезоні, подібний висновок напрошується сам по собі.

Він підповз назад до ліжка, скарлючився, підтягнув коліна до грудей й обхопив їх руками. У камері було холодно. Морріс затремтів.

Я міг спитати того касира, який у нього улюблений бар. Потім, напевно, я сів в автобус. І поїхав туди, так? Приїхав і напився. Незважаючи на те, що знаю, як на мене це діє. До того ж до нестями. У непотріб.

Так, скоріш за все так і було. Незважаючи на те що знав. Що дуже погано, але він і не міг згадати саме буйство, яке за цим слідувало, і це було найгірше. Після третього кухля пива (іноді після другого) він провалювався в темну діру і не виборсувався з неї, поки не прокидався на похміллі, але тверезий. Пиячити до відключки – так це називалося. І під час таких відключок його майже завжди тягнуло на... Назвемо це «пригоди». Після таких пригод він потрапив у колонію для неповнолітніх «Ріверв'ю» і, найімовірніше, через них опинився тут. Де б не було це тут.

Пригоди.

Пригоди, бодай їх.

Морріс сподівався, що сталася класична бійка в барі й обійшлося без зломів і незаконних проникнень. Інакше кажучи, без повторення його пригод на Цукрових Пригірках. Адже він давно перестав бути неповнолітнім, і цього разу жодної виправної колонії не буде, на жаль, сер. І все ж таки він добряче відсидить своє, якщо скоїв злочин, тільки б цей злочин не мав відношення до вбивства одного геніального американського письменника. Якщо ж має, йому ще довго не доведеться відчутти запах волі. Можливо, ніколи. Адже там не сам Ротстайн? І тут пам'ять вирішила нарешті запрацювати, йому пригадалося, як Кертіс Роджерс запитував, чи є в Нью-Гемпширі кара на смерть.

Морріс приліг на ліжко, тремтячи, думаючи. Не може бути, що я тут через це. Не може цього бути!

Чи може?

Доводилося визнати, що це можливо, і не тільки тому, що поліцейські могли пов'язати його з трупами біля зони відпочинку. Свідомість наочно вимальовувала, як він, Морріс Белламі, студент-недоучка й самопроголошений дослідник американської літератури, у такому собі барі або стриптиз-клубі хльоскає бурбон і скаженіє. Хтось згадує про вбивство Джона Ротстайна, великого письменника, американського генія-відлюдника, і Морріс Белламі – п'яний як чіп, палаючи тією величезною люттю, яку йому зазвичай удається тримати в собі, повертається до «співрозмовника» і заявляє: «Щось він не дуже був схожий на генія, коли я розніс йому голову».

– Я б цього не зробив, – прошепотів він. Головний біль уже став просто нестерпним, до того ж щось було не так із лівою частиною обличчя. Вона палала. – Я б ніколи такого не зробив.

Тільки звідки така впевненість? Коли він пиячив, могло статися що завгодно. Чорний звір зривався з ланцюга. В юнацтві цей звір скаженів у тому будинку на Цукрових Пригірках, улаштувавши там справжнє пекло, а коли спрацювала потаємна сигналізація та приїхали поліцейські, він бився з ними, поки один не оглушив його кийком, після чого його обшукали й виявили, що кишені набиті коштовностями, здебільшого звичайними повсякденними, але були там й інші, необачливо залишені поза сейфом господині, страшенно цінні, навіть розкішні: добридень, як ся маєте, ми вирушаємо до «Ріверв'ю, де напружимо наш ніжний юний задок і знайдемо нових чудових друзів».

Він подумав: «Людина, яка влаштувала таке шоу з розкиданням лайна, цілком здатна п'янючою вихвалитися вбивством творця Джиммі Голда, і ти про це знаєш».

Хоча, це могла бути й поліція. Якщо вони його ідентифікували й розіслали орієнтування. Така ймовірність є.

- Мені потрібна подруга, щоб не звела мене з розуму-у-у!

- Стули пельку!

Цього разу закричав сам Морріс, скоріше, спробував закричати, але замість крику вихлюпнулось якесь блювотно-булькотне крячання. О, як нестерпно болить голова! І обличчя! Він провів рукою по лівій щоці й втупився в клапті засохлої крові, які залишилися на долоні. Провів ще й відчув подряпини, щонайменше три. Сліди від нігтів, до того ж глибокі. Про що це свідчить? Ну, звичайно, - хоча бувають і винятки - чоловіки б'ють, а жінки дряпають. Жіночки це роблять нігтями, бо зазвичай для дряпання у них є красиві довгі нігті.

«Я спробував підчепити якусь цяцю, і вона відмовила мені за допомогою нігтів?»

Морріс спробував щось пригадати й не зміг. Він пам'ятав дощ, пончо, світло ліхтаря на корінні. Він пам'ятав кирку. Він, здається, пригадував щось про бажання послухати гучну музику й розмову з касиром у крамниці «Зоні». Після цього? Суцільна темрява.

Подумав: «Може, це машина? Чортів „Біскейн“. Може, хтось побачив, як вона виїжджала із зони відпочинку на Трасу 92 із радіатором та правим боком у крові, а може, я щось забув у бардачку? Щось із моїм ім'ям».

Але це здавалося малоімовірним. Вони купили «Шеві» у напівп'яної шльондри в якійсь забігайлівці в Лінні, платили всі троє в складчину. Машину вона переписала на такого собі Гарольда Фінмана, а це ім'я кращого друга Джиммі Голда в «Утікачі». Морріса Беллами вона не бачила, той завбачливо тримався осторонь, поки укладалася ця угода. До того ж Морріс, залишаючи машину біля торговельного комплексу, зробив усе, аби полегшити роботу можливим викрадачам, хіба що не написав на лобовому склі «Будь ласка, викрадіть мене». Ні, «Біскейн» зараз стоїть на якійсь стоянці в центрі міста або біля озера, розібрана аж до самих коліс.

«І все ж таки, як я сюди потрапив? - Знову те саме питання, як щур, що бігає в колесі. - Якщо якась жінка прикрасила мені обличчя нігтями, я її вдарив? Зламав щелепу?»

За чорною завісою забуття ледь чутно дзвякнув дзвіночок. Якщо це так, його, імовірно, звинуватять у фізичному насильстві, і за це він може попрямувати до Вейнсвілла: подорож у великому зеленому автобусі з дротяною сіткою на вікнах. В'язниця в Вейнсвіллі, звичайно, річ не з приемних, але, якщо доведеться, кілька років за насильство можна й відсидіти. Насильство це ж таки не вбивство.

«Господи, тільки б це був не Ротстайн! - подумав він. - Мені так багато треба прочитати, записники чекають на мене в надійному місці. Приемне доповнення до цього - у мене є гроші, щоб підтримувати себе, понад двадцять тисяч доларів неміченими купюрами по двадцять і п'ятдесят доларів. Цього вистачить надовго, якщо не розкошувати. Тому, Господи, тільки б не вбивство!»

- Мені потрібна подруга, щоб не звела мене з розуму-у-у!

- Ще один раз, покидьку кінчений, - закричав хтось, - ще раз, і я вирву твою дупу тобі крізь рота!

Морріс заплющив очі.

Хоча до полудня Морріс відчув себе краще, він відмовився їсти ті помії, які тут видавали за обід: локшина, що плавала в чомусь, схожому на кров'яний соус. Потім, приблизно о 14:00, четверо поліцейських пройшли коридором поміж камер. Один тримав у руках планшет із затискачем, другий вигукував прізвища:

- Беллами! Холлоуей! Макгівер! Райлі! Рузвельт! Тітгарден! Крок уперед.

- Правильно, Тігарден, сер, - сказав здоровенний негр у сусідній із Моррісом камері.

- Та мені насрати, хоч Джон Гандон. Якщо хочеш поговорити з призначеним судом адвокатом, крок уперед, якщо ні - сиди й чекай свого часу.

Півдюжини названих зробили крок уперед. Це були останні з тих, хто залишився, принаймні в цьому коридорі. Решту з тих, кого доправили вчора (дякувати Богу, і того хлопця, що знущався з пісні Джона Мелленкампа), або відпустили, або відвели до суду на ранкове висування обвинувачення. Усе це були дрібниці. Морріс знав, що вдень висуваються обвинувачення за серйозніші справи. Після його невеликої пригоди на Цукрових Пригірках йому висунули обвинувачення вдень. Суддя Буковські, та ще сволота.

Морріс молився Богу, у якого не вірив, коли двері його клітки відчинилися. Насильство, Боже, домовилися? Це дуже просто. Тільки не вбивство. Боже, нехай вони нічого не знають про те, що сталося в Нью-Гемпширі чи в одній зоні відпочинку в Нью-Йорку, добре? Ти не проти?

- Виходимо в коридор, хлопчики, - сказав охоронець із планшетом. - Вийти й повернутися праворуч. Триматися на відстані простягнутої руки від чесного американця, що стоїть попереду. Не обертатися, не жартувати. Не засмучуйте нас, і ми не будемо засмучувати вас.

Вони спустилися ліфтом, таким здоровенним, що в ньому могло б уміститися невелике стадо корів, потім пройшли іншим коридором, а потім - дідько його знає навіщо, якщо вони всі були в сандаліях і комбінезонах без кишень, - крізь металошукач. За ним розташовувалася кімната для відвідувачів із вісьмома розділеними стінками кабінками, схожими на бібліотечні. Охоронець із планшетом звелів Моррісу йти до номера 3. Морріс присів і подивився на призначеного йому судом адвоката крізь плексигласове скло, яке часто забруднювалось і зрідка милось. На боці свободи сидів якийсь ботан із поганою стрижкою і лупою. Під однією ніздрєю в нього червонів герпес, пошарпаний портфельчик стояв на колінах. На вигляд йому було років дев'ятнадцять.

«Оце таке я отримав, - подумав Морріс. - О Господи, ось що я отримав». Адвокат указав на телефон, який висів на стіні кабінки Морріса, і відкрив портфель. З нього він витягнув єдиний аркуш паперу і, зрозуміло, жовтий адвокатський блокнот, куди ж без нього. Коли ці предмети лягли перед ним на столик, він поставив портфель на підлогу та зняв трубку свого телефону. Розмовляв він аж ніяк не невпевненим молодим тенорком, а

навпаки, упевненим, хрипливатим баритоном, який здавався занадто потужним для досить хирлявої статури, що ховалася за дивною на вигляд фіолетовою краваткою.

- Ви по вуха в лайні, містере... - Він глянув на аркуш паперу, який лежав зверху на адвокатському блокноті. - Белламі. Готуйтеся провести дуже-дуже тривалий час у в'язниці штату. Якщо, звичайно, ви нічого не хочете дати натомість.

Морріс замислився. Він говорить про записники.

Холод пройшовся по його руках ніжками злих фей. Якщо його взяли за Ротстайна, отже, його взяли й за Кертіса з Фредді. А це означає життя без надії на помилування. У нього вже не буде можливості повернути скриню й дізнатися про долю Джиммі Голда.

- Розповідайте, - сказав адвокат так, ніби віддав команду.

- Тоді скажіть, із ким я розмовляю.

- Елмер Кафферті, тимчасово до ваших послуг. Обвинувачення вам буде висунуто за... - Він подивився на годинник, «Таймекс», навіть дешевший, ніж його костюм. - Тридцять хвилин. Суддя Буковські конче пунктуальна.

Голову Морріса пробило болем, і не через похмілля.

- Ні! Тільки не вона! Не може цього бути! Знову це стерво!

Кафферті посміхнувся.

- Бачу, вам уже доводилося мати справу з Великою Буковські.

- Подивіться у своїх паперах, - знесилено мовив Морріс. Утім, можливо, там цього не було. Справа Цукрових Пригірків не підлягала розголосу, про що він і казав Енді.

Чортів Енді Халлідей. Тут більше його провини, ніж моєї.

- Гомік.

Кафферті насупився.

- Що ви сказали?

- Нічого. Продовжуйте.

- У моїх паперах є тільки звіт про вчорашнє затримання. Хороша новина: коли дійде до суду, вашу долю вирішуватиме інший суддя. Ще краща новина, принаймні для мене: до того часу ваші інтереси буду представляти не я, а хтось інший. Ми з дружиною переїжджаємо до Денвера, і ви, містере Белламі, перетворитеся на спогад.

Денвер не Денвер - Моррісу було начхати.

- Скажіть, у чому мене звинувачують.

- А ви не пам'ятаєте?

- Я був у відключці.

- Справді?

- Справді, - відповів Морріс.

Можливо, йому все ж доведеться віддати записники, хоча про це йому було боляче навіть думати. Але навіть якщо б він зробив таку пропозицію - або якби Кафферті це зробив, - чи зрозуміє прокурор цінність того, що в них міститься? Це здавалося малоімовірним. Юристи - не вчені. У розумі прокурора велика література - це який-небудь Ерл Стенлі Гарднер. Навіть якщо записники - чудові записники в розкішних молескінових палітурках - матимуть якесь значення для суду, що він, Морріс, отримає, віддавши їх? Один довічний термін замість трьох? Блискуче!

«Я все одно не зможу. Я не стану».

Енді Халлідей, можливо, і був гоміком, поціновувачем «Інґліш лезер», але щодо того, що саме рухало Моррісом, він не помилився. Кертіс і Фредді підписалися через гроші; коли Морріс сказав, що старий міг зберігати в себе тисяч сто, вони повірили йому. Рукописи Ротстайна? В уяві двох тупаків творчий доробок Ротстайна від 1960-го поставав якимось маревом, щось на кшталт покинутої золотої копальні. Тільки для Морріса рукописи мали цінність. Якби щось пішло не так, він міг би запропонувати Кертісу й Фредді обміняти свою грошову частку на написані слова, і Морріс не сумнівався, що ті погодилися б. Якщо він віддасть записники зараз - тим паче що в них містилися саги про Джиммі Голда, - усе зведеться нанівець.

Кафферті постукав телефоном по плексигласу й знову приклав трубку до вуха.

- Кафферті викликає Белламі, Кафферті викликає Белламі, прийом.

- Пробачте. Замислився.

- Трохи запізно замислюватися, чи не так? Спробуйте, будь ласка, не відволікатися. Ви обвинувачуетесь за трьома пунктами. Ваше завдання, якщо ви згодні, - зробити заяву про свою невинність за всіма трьома пунктами. Пізніше, коли буде суд, зможете визнати себе винним, якщо це буде на вашу користь. Про заставу навіть не думайте, бо Буковські не сміється, а регоче, як та відьма.

Морріс подумав: «Ось так найбільші страхи стають реальністю. Ротстайн, Дуу та Роджерс. Три вбивства першого ступеня».

- Містер Белламі? Час іде, і в мене уривається терпець.

Телефонна трубка опустилася, і Моррісу довелося зробити над собою зусилля, аби знову прикласти її до вуха. Тепер уже все було марно, але адвокат із приязним обличчям Річі Каннінгема й несподіваним баритоном зрілого чоловіка продовжував лити слова в його вухо, і якоїсь миті він таки почав розуміти, про що йдеться.

- Вони побудують драбинку, містере Белламі. Від початку до найгіршого. Сходінка перша: опір арешту. На момент висування обвинувачення важливо, щоб ви заявили про невинність. Сходінка друга: напад із застосуванням фізичного насильства - і не тільки щодо жінки - ви встигли добряче відлупцювати поліцейського, який першим прибув на виклик, перш ніж він надів на вас кайданки. Кажіть, що невинні. Сходінка третя: згвалтування за обтяжливих обставин. Спробу вбивства можуть додати пізніше, але поки що це всього лише згвалтування... Якщо про згвалтування взагалі можна говорити «усього лише». Кажіть, що...

- Хвилину, - сказав Морріс. Він доторкнувся до подряпин на щоці й відчув... надію. - Я когось згвалтував?

- О, так, - відповів Кафферті із задоволеним виглядом. Імовірно, тому що клієнт нарешті його почув. - Міс Кора Енн Хупер... - Він дістав із портфеля аркуш паперу й звірився. - Це відбулося незабаром після того, як вона вийшла із закускової, у якій працює офіціанткою. Вона йшла до автобусної зупинки на Ловер-Марлборо. Каже, що ви схопили її й потягли в провулок поруч із баром «Шутерс», де ви до цього кілька годин пили «Джек Деніелс» і вдарили музичний автомат, після чого вас попросили піти. У міс Хупер у сумочці лежав електронний пристрій для виклику поліції, і вона зуміла ним скористатися. І вона подряпала вам обличчя. Ви зламали їй ніс, повалили на землю, придушили й почали вводити свого Джонса Гопкінса в її Сару Лоуренс[12 - Обігруються назви двох відомих американських навчальних закладів: Університет Джонса Гопкінса й коледж Сари Лоуренс.]. Коли прибув офіцер Філіп Еллентон, ви були в процесі.

- Згвалтування. Навіщо було мені...

Дурне запитання. Навіщо він три довгі години трошив той будинок на Цукрових Пригірках, зробивши тільки одну коротку перерву, аби помочитися на обюссонський килим?

- Гадки не маю, - сказав Кафферті. - Згвалтування чуже для мого способу життя.

«Для мого теж, - подумав Морріс. - Зазвичай. Але я пив „Джек Деніелс“, і в мене зірвало дах».

- Скільки мені дадуть?

- Обвинувачення проситиме довічне. Якщо на суді визнаєте провину й віддасте себе на милість суддів, можете отримати всього двадцять п'ять років.

На суді Морріс визнав себе винним. Заявляв, що шкодує про скоєне, винуватив у всьому алкоголь і віддав себе на милість суддів.

Дали йому довічне.

2013-2014

Ставши другокурсником середньої школи, Піт Сауберс придумав, яким буде його наступний крок: престижний коледж у Новій Англії, де не охайність, а література вважається чимось подібним до праведності. Він почав пошуки в Інтернеті й став збирати рекламні брошури. Емерсон і Бостонський коледж здавалися найбільш підходящими, але можна було спробувати й Браун. Мати й батько не радили сподіватися на щось серйозне, але Піт їх не слухав. Він розумів: якщо в тебе немає надій та амбіцій, коли ти підліток, то й пізніше на тебе чекає цілковита лажа.

У тому, що він буде вивчати англійську, Піт не сумнівався. Частина цієї впевненості пов'язана із Джоном Ротстайном і його романом про Джиммі Голда; бо, наскільки знав Піт, він був єдиною людиною у світі, яка прочитала останні два романи з цієї серії, і вони змінили його життя.

Говард Рікер, учитель літератури на другому курсі, теж змінив його життя, хоча багато учнів і сміялися з нього. У нього було прізвисько Ріккі-хіппі, через картаті сорочки й штани-кльош, які він любив носити. (Дівчина Піта, Глорія Мур, називала його Пастор Рікі, бо він мав звичку, збуджуючись, розмахувати руками над головою.) Однак уроків містера Рікера ніхто не зривав. Вони відбувалися захопливо, на підйомі, до того ж, на відміну від інших учителів, він широко любив дітей, називаючи їх «мої юні леді й джентльмени». Вони заковували очі, коли бачили його ретро-вбрання чи чули його рипучий сміх... Але одержі були кльовими, а дивний рипучий сміх звучав приязно й страшенно заразливо.

На найпершому уроці другого курсу з англійської містер Рікер влетів до кабінету, як подув прохолодного вітру, привітався й написав на дошці те, що Піт Сауберс запам'ятав назавжди:

Цілковита маячня!

- Що ви про це скажете, леді й джентльмени? - запитав він. - Що це означає?

Клас мовчав.

- Тоді я вам розповім. Це найпоширеніше критичне судження, що виносять подібні вам юні леді та джентльмени, приречені пройти курс, який ми почнемо з уривків із «Беовульфа» і закінчимо Реймондом Карвером. Серед учителів подібні оглядові курси іноді називають ГПЄ - Галопом по Європах.

Він життєрадісно рипнув і помахав руками на рівні плечей жестом, що позначає благоговіння. Більшість хлопців розсміялися, Піт теж.

- Як оцінке клас «Скромну пропозицію» Джонатана Свіфта? Цілковита маячня! «Молодий Браун» Натаніеля Готорна? Цілковита маячня. «Ладнання стіни» Роберта Фроста? Помірна маячня! Необхідний за програмою уривок із «Мобі Діка»? Щонайцілковитіша маячня!

Знову сміх. Ніхто з них не читав «Мобі Діка», але всі знали, що це важка й надзвичайно нудна книга. Цілковита маячня, інакше кажучи.

- Але іноді! - вигукнув містер Рікер, здійнявши один палець і драматичним жестом спрямувавши його на слова на дошці. - Іноді, мої юні леді та джентльмени, подібна критика навіть дуже доречна. Я зобов'язаний це визнавати, стоячи тут перед вами та клелячи дурня. Я зобов'язаний викладати деяку давнину, яку, якщо б моя воля, узагалі не став би чіпати. Я бачу, що ентузіазм у ваших очах згасає, і мое серце стогне. Так! Стогне! Проте я наполегливо йду вперед, тому що знаю: багато чого з того, що я викладаю, не маячня. Навіть ті дуже давні речі, які, як ви гадаєте, не мають жодного стосунку до вас сьогоднішніх і ніколи такого стосунку не матимуть, насправді глибоко пов'язані із сьогоднішнім, і з часом ви побачите цей зв'язок. Хочете знати, як відрізнити не-маячню від маячни? Поділитися з вами цією великою таємницею? Оскільки в нас ще залишається сорок хвилин уроку і якщо вже в жорна нашого об'єднаного розуму ще не засипано зерно для обмолоту, гадаю, я це зроблю.

Він нахилився й оперся руками об стіл, його краватка захиталася, як маятник. Пітові здалося, що містер Рікер дивиться просто на нього. Якби він знав, або хоча б інтуїтивно відчув, яку карколомну таємницю зберігав

Піт у себе вдома на горищі під стосом ковдр! Щось куди більш важливе, ніж гроші.

- Протягом цього курсу, можливо, навіть сьогодні, ви прочитаєте щось важке, не зовсім зрозуміле й затавруете: повна маячня. Чи буду я заперечувати, коли наступного дня ви проголосите свою думку на уроці? Навіщо мені займатися настільки непотрібними речами, скажіть, будь ласка? У нас із вами й так небагато часу, усього тридцять чотири тижні занять, і я не стану його витрачати на суперечки про позитивні якості якогось оповідання чи поезії. Навіщо, коли будь-яка думка суб'єктивна й остаточного рішення бути не може?

Дехто з учнів - у тому числі Глорія - занудьгували, але Піт абсолютно точно розумів, про що говорив містер Рікер, він же Ріккі-хіппі, адже, узявшись за записники, прочитав десятки критичних праць про Джона Ротстайна. У багатьох із них Ротстайна називали одним із найвидатніших американських письменників двадцятого століття, нарівні з Фіцджеральдом, Гемінгвеем, Фолкнером і Ротом. Були й інші - меншість, але їхній голос був доволі чутним, - які стверджували, що його роботи ординарні й беззмістовні. Піту потрапила до рук одна стаття в «Салоні», автор якої назвав Ротстайна «королем дотепів і святим-покровителем дурнів».

- Час розсудить, - сказав містер Рікер першого дня другого року навчання Піта в середній школі. - Він походжав туди-сюди, шурхаючи своїми старовинними кльошами й час від часу змахуючи руками. - Так! Час безжально відокремлює маячню від не-маячні. Це природний дарвінівський процес. Саме тому романи Грема Гріна можна купити в будь-якому магазині, а романи Сомерсета Моєма не можна - ці романи, звісно, існують, але їх треба замовляти, а робити ви це станете тільки в тому разі, якщо вам про них щось відомо. Більшості сучасних читачів нічого про них не відомо. Підведіть руку, хто з вас чув про Сомерсета Моєма, і я скажу вам, як пишеться це ім'я.

Жодної руки не підвелось.

Містер Рікер кивнув. Досить сумно, як здалось Піту.

- Час показав, що містер Грін - це не-маячня, а містер Моєм... Не настільки маячня, але про нього можна й забути. Він написав кілька досить непоганих романів (як на мене, «Місяць і гріш» - чудова річ, мої юні леді та джентльмени, чудова), і ще він написав чимало хороших оповідань, але жодного з них не включено до ваших підручників.

Чи варто мені побиватися через це? Чи варто лютувати, розмахувати кулаками й волати до справедливості? Ні, я не стану цього робити. Подібний відбір - природний процес. Рано чи пізно ви зрозумієте це, юні леді та джентльмени, хоча, коли це станеться, я залишуся у вашому дзеркалі заднього виду. Розповісти вам, як це буде? Ви прочитаєте щось, скажімо, «Dulce Et Decorum Est» Вілфреда Овена. Візьмемо його за приклад? Чому ні? - А потім низьким голосом, від якого в Піта по спині побігли мурашки й стислося горло: - «Личинами карги й шкарбуна, зігнувшись у воді стоячій, кахикаючи, ревучи від залпів, на відпочинок, що маячив удалині, ледь пленталися ми, мов ті старі шкапи...» і тому подібне. Хтось із вас скаже: ось маячня. Порушу я свою обіцянку не сперечатися, хоч і вважаю вірші містера Овена найкращою поетичною спадщиною Першої світової війни? Ні! Наразі це всього лише моя думка, а думка, це як дупа - є в кожного.

Увесь клас гримнув реготом, усі до одного: і юні леді, і юні джентльмени.

Містер Рікер підібрався.

- Я можу залишити когось після занять, якщо ви будете заважати мені проводити урок, за дисципліною я стежу, але я ніколи не знехтую вашою думкою. І все ж, і все ж! - Його палець звівся. - Час промчить! Temus fugit. Вірш Овена може випаруватися з ваших думок, у такому випадку ваша оцінка «от маячня» виявиться правильною. Принаймні для вас. Але деякі з вас будуть згадувати його. Знов і знову. І щоразу, коли це відбуватиметься, неспішна хода вашого дорослішання звучатиме дедалі голосніше. Щоразу, коли вам згадається цей вірш, ви менше й менше вважатиме його маячнею, і він ставатиме трішки важливішим. Поки не засяє, мої юні леді та джентльмени. Поки не засяє. Так закінчуються мої вступні просторікування, і я прошу вас розгорнути шістнадцяту сторінку цієї найвеличнійшої книги під назвою «Мова та література».

Одним з оповідань, заданих містером Рікером того року, був «Переможець на дерев'яній конячці» Девіда Герберта Лоуренса, і, зрозуміло, багато юних леді та джентльменів містера Рікера (включаючи Глорію Мур, від якої Піт уже почав утомлюватися, незважаючи на її ідеальні груди) визнали його маячнею. Піт так не вважав, здебільшого через те, що життя змусило його швидше подорослішати. Коли 2013-й поступився місцем 2014-му - року знаменитих полярних морозів, коли обігрівачі по всьому верхньому Середньому Заходу увімкнули на максимум, спалюючи гроші пачками, - ця історія часто згадувалася йому, і відгомони її звучали дедалі голосніше й голосніше.

У родини в цьому оповіданні, здавалося, е все, але це не так; їм весь час бракувало, і головний герой, хлопчик на ім'я Поль, постійно чув, як будинок шепоче: «Потрібні гроші! Потрібні гроші!» Піт Сауберс розумів, що комусь із хлопців це здається маячнею. Їм пощастило вирости в родині, де не потрібно слухати щоночі авки-гавки про те, які рахунки сплачувати першими. Або про ціну на сигарети.

Юний головний герой оповідання Лоуренса відкрив надприродний спосіб заробляти гроші. Стрибаючи на своїй дерев'яній конячці до уявної удачі, Поль міг передбачати, хто перемає на скачках у реальному світі. Він заробив тисячі доларів, але будинок шепотів: «Потрібні гроші!»

Після одного з таких виснажливих перегонів, зірвавши черговий великий куш, Поль помер від крововиливу в мозок або чогось подібного. У Піта навіть голова не розболілась, коли він знайшов закопану скриню, адже цей ящик і став його дерев'яною конячкою, чи не так? Так. Його персональною дерев'яною конячкою. Але до 2013-го, коли він зустрів містера Рікера, конячка почала сповільнювати біг. Гроші зі скрині майже закінчилися.

Вони допомогли його батькам пережити важкі часи, коли їхній шлюб міг лопнути по швах і розвалитися. Піт це знав і жодного разу не пошкодував про те, що став їхнім ангелом-охоронцем. Говорячи словами відомої старої пісні, ящик із грошима став мостом над бурхливим потоком[13 - «Bridge Over Troubled Water» - класичний хіт рок-дуету Саймон і Гарфанкел. Пісню було випущено в однойменному альбомі 1971 року.], і на другому березі на них чекало щось значно приємніше. Важкі часи скінчилися. Мати знову працювала вчителем на повну ставку, і зарплатня в неї була на три тисячі на рік більше, ніж раніше. А тато завів власну невелику справу й займався не продажем нерухомості, а чимось, що називалося «пошук нерухомості». Кілька міських агентств були його клієнтами. Піт не дуже добре розумів, як це працює, але знав, що заняття це приносить якісь гроші й принесе ще більше наступного року, якщо ринок нерухомості розвиватиметься. Просував він і кілька власних об'єктів нерухомості, але найкраще було те, що тато припинив приймати ліки й добре ходив. Милиці припадали пилом у комірчині вже понад рік, і навіть тростиною він користувався тільки дощовими або

сніговими днями, коли боліли кістки та суглоби. Усе було напрочуд добре. Навіть чудово.

І все ж, як містер Пікер говорив щонайменше один раз на кожному уроці. І все ж таки! Треба було подумати про Тіну, а це дуже велике і все ж таки. Деякі з її подруг, що до переїзду жили по сусідству, включаючи Барбару Робінсон, яку Тіна обожнювала, вступали до Чапел-ридж, приватної школи зі зразковою репутацією. Випускникам Чапел-ридж були відчинені двері в будь-який гарний коледж. Мати якось сказала Тіні, що вони з татом не зможуть собі дозволити відправити її туди одразу після середньої школи. Можливо, вона змогла б почати відвідувати її з другого курсу, якщо їхні грошові справи підуть угору.

- Але я тоді нікого там не знатиму, - відповіла Тіна й заплакала.

- Там буде Барбара Робінсон, - сказала мама, і за її голосом Піт (який слухав із сусідньої кімнати) зрозумів, що вона сама ось-ось заплаче. - А ще Хільда та Бетсі.

Але Тінсі була трохи молодша за цих дівчаток, і Піт знав, що у Вест Сайді тільки з Барбарою його сестра дружила по-справжньому. Хільда Карвер і Бетсі Девітт, напевно, уже й не пам'ятали її. Як не згадає її і Барбара за рік-два. Їхня мати, схоже, забула, яка серйозна штука середня школа і як швидко спогади про твої колишніх друзів зникають із твоєї пам'яті, коли ти там опиняєшся.

Відповідь Тіни напрочуд коротко підсумувала всі ці думки:

- Ага, тільки вони не впізнають мене.

- Тіно...

- У вас є ці гроші! - закричала Тіна. - Ці незрозумілі гроші, які надходять щомісяця! Чому не можна трошки витратити на мене, щоб я пішла до Чапел-ридж?

- Тому що ми досі не оговталися після важких часів, сонечко.

На це Тіна не змогла нічого заперечити, бо мама казала правду.

Його власні плани на коледж були ще одним і все ж таки. Піт знав, що деякі його друзі, якщо не більшість, уявляли коледж чимось далеким, як інші планети Сонячної системи, але якщо він планував потрапити до гарного закладу (Браун, нашіптував йому внутрішній голос, англійська література в Браун), то треба було подавати документи заздалегідь, під час першого семестру в школі. Сама подача документів була безкоштовною, як і літні курси, на які йому доведеться піти, якщо він хоче заробити хоча б 670 балів із математики на відбірковому тестуванні. Він підробляв у бібліотеці на Гарнер-стрит, але на тридцять п'ять баксів на тиждень особливо не порозкошувеш.

Татів бізнес розширився настільки, що він почав подумувати про те, щоб завести офіс у діловому районі міста, і це було і все ж таки номер три. Якесь недороге приміщення на верхньому поверсі й близькість до місць, де вирує життя, звичайно, принесло б дивіденди, але це вимагало вкладення грошей, а Піт знав - хоч ніхто не говорив про це вголос, - що тато розраховував на загадкову готівку, щоб витримати перехідний період. Вони всі поступово стали залежними від загадкової готівки, і тільки один Піт знав, що вона закінчиться до того, як завершиться 2014 рік.

Ну, звісно, він сам трохи витратив. Не так уже й багато – це викликало б питання, – але сотню туди, сотню сюди. Блейзер і легкі шкіряні туфлі для поїздки з класом до Вашингтона. Кілька компакт-дисків. І книги. Він став справжнім книжковим хробаком після того, як прочитав записники й полюбив Джона Ротстайна. Почав він з єврейських сучасників Ротстайна, таких як Філіп Рот, Сол Беллоу, Ірвін Шоу («Молоді леви» Піт уважав офігенно класним романом і не розумів, чому він не визнається класиком), а вже від них став відходити в різні боки. Він завжди купував книги в м'яких обкладинках, але й ті останнім часом коштували по дванадцять-чотирнадцять доларів, якщо не щастило знайти вживаний примірник.

«Переможець на дерев'яній конячці» залишив відгук у його душі, о так, ще і який, бо Піт сам чув, як його власний будинок шепоче: «Потрібні гроші...» А вже дуже скоро грошей стане менше. Але ж гроші – це не все, що зберігала в собі та скриня, адже так?

Це було ще одне і все ж таки. Те, про що Піт Сауберс щодня думав дедалі більше.

Наприкінці навчального року потрібно було здати наукову роботу з курсу Галопом по Європах, і Піт написав на шістнадцяти сторінках аналіз трилогії про Джиммі Голда, у якій цитати з різних оглядів змішав зі словами самого Ротстайна з нечисленних інтерв'ю, які він дав до того, як перетворився на відлюдника та сховався від світу на фермі в Нью-Гемпширі. Закінчив Піт згадкою про рейд німецькими таборами смерті, який здійснив Ротстайн як репортер «Нью-Йорк Геральд» за чотири роки до публікації першої книжки про Джиммі Голда.

«Я вважаю це найважливішою подією в житті містера Ротстайна, – написав Піт. – Напевно, у його письменницькому житті. Пошуки сенсу життя завжди приводять Джиммі до того, що містер Ротстайн побачив у тих таборах, й ось чому, коли Джиммі намагається жити життям американського громадянина, він завжди відчуває внутрішню порожнечу. Як на мене, найкраще це показано, коли він кидає попільничку в телевізор у романі „Утікач зменшує оберти“. Робить він це під час спеціального репортажу Сі-Бі-Ес про голокост».

Коли містер Рікер роздав перевірені роботи, велике «А+» красувалося на обкладинці Піта, на яку він помістив відскановану фотографію молодого Ротстайна поруч із Гемінгвеем у ресторані «Сарді». Під «А+» містер Рікер написав: «Затримайся після уроків».

Коли всі хлопці розійшлися, містер Рікер подивився на Піта так пильно, що хлопець на якусь мить злякався: що як його улюблений учитель збирається звинуватити його в плагіаті. Але потім містер Рікер посміхнувся.

– Це найкраща учнівська робота, яку я читав за двадцять вісім років викладання. Це тому, що вона глибока й написана з упевненістю.

Піт весь засяяв від задоволення.

– Дякую. Дійсно. Дуже дякую.

– Але я не згоден із твоїм висновком, – сказав містер Рікер, відкидаючись на спинку стільця й переплітаючи пальці на потилиці. – Характеристика Джиммі «шляхетний американський герой, на зразок Гекльберрі Фінна», не підтверджується заключною книгою трилогії. Так, він жбурляє попільничку в екран телевізора, але це не героїчний учинок. Логотип каналу Сі-Бі-Ес – око, і, знаєш, учинок Джиммі є ритуальним осліпленням свого внутрішнього ока, того, що завжди бачить істину. Це не мое припущення, це майже

дослівна цитата з есе «Утікач відвертається» Джона Кроу Рансома. Леслі Фідлер говорить майже те саме в «Любов і смерть в американському романі».

- Але...

- Я не намагаюся переконувати тебе, Піте; я просто хочу сказати, що треба слідувати за книгою, куди б вона не вела, а це означає не пропускати ключові сюжетні ходи, які суперечать твоєму тезису. Що робить Джиммі після того, як кидає попільничку в телевизор і після того, як його дружина вимовляє класичне: «Непотріб, як тепер діти будуть дивитися Міккі-Мауса?»

- Іде й купує новий телевизор, але...

- Не просто перший-ліпший телевизор, а перший кольоровий телевизор у районі. А потім?

- Створює велику й успішну рекламну кампанію м'ячого засобу «Даззі-Ду». Але...

Містер Рікер скинув брови в очікуванні «але». Як міг Піт розповісти йому, що рік потому Джиммі посеред ночі прокрадеться в рекламне агентство із сірниками й каністрою гасу? Що Ротстайн передбачив рух проти війни у В'єтнамі й за громадянські права тим, що змусив Джиммі влаштувати пожежу, яка практично знищила будівлю, відому як «Храм реклами»? Що він іде автостопом із Нью-Йорка, жодного разу навіть не озирнувшись і покинувши родину, і стає волоцюгою, точнісінько як Гекльберрі і Джим? Нічого цього він розповісти не міг, тому що про ці події йшлося в романі «Утікач прямує на захід», який існував тільки в сімнадцяти списаних дрібним почерком записниках, що пролежали в старій скрині понад тридцять років.

- Давай, назви мені свої «але», - рівним голосом промовив містер Рікер. - Я понад усе в світі люблю поговорити про гарну книгу з людиною, яка може ґрунтовно довести свою точку зору. Ти, схоже, уже запізнився на свій автобус, але я із задоволенням тебе підкину додому. - Він постукав пальцем по обкладинці роботи Піта, на якій Джонні Р. і Ерні Г., ці титани американської літератури, піднімали для тосту непомірні келихи мартіні. - Якщо не брати до уваги недоведений висновок (а це через зворушливе бажання побачити світло в кінці дуже темного останнього роману), це видатна робота. Просто видатна. Тому давай, назви свої «але».

- Напевно, немає жодних «але», - відповів Піт. - Ви маєте рацію.

Тільки містер Рікер був не правий. Будь-які сумніви щодо того, чи здатний Джиммі Голд продатися, які залишилися в кінці «Утікач прямує на захід», були розвіяні останнім і найдовшим із романів - «Утікач піднімає прапор». Це була найкраща книга, яку читав Піт. І найсумніша.

- Ти у своїй роботі не говориш про те, як Ротстайн помер.

- Ні.

- Можу я дізнатися, чому?

- Напевно, тому що тема була інша. Та й, якби я ще про це написав, робота вийшла б занадто довга. Ну і... Це такий облом був для нього. Що його вбили звичайні грабіжники.

- Йому не варто було тримати в будинку гроші, - зі співчуттям вимовив містер Рікер. - Але він тримав їх удома, і про це знало багато людей. Не суди його за це занадто суворо. Багато письменників не вмiли поводитися з

грошима й робили всілякі дурниці. Чарльз Діккенс, наприклад, утримував цілу родину дармоїдів, включаючи власного батька. Семюел Клеменс мало не збанкрутів на махінаціях із нерухомістю. Артур Конан Дойл утратив тисячі доларів через фальшивих медіумів і витратив іще кілька тисяч на фальшиві фотографії фей. Ротстайн, принаймні, свою основну роботу закінчив. Якщо, звичайно, ти не вважаєш, як деякі, що...

Піт подивився на годинник.

- Містер Рікер? Напевно, я ще встигну на автобус, якщо покваплюсь.

Містер Рікер своїм кумедним побожним жестом помахав руками.

- Віжи, звичайно ж. Я просто хотів подякувати тобі за таку гарну роботу... І дати дружню пораду: коли наступного року готуватимеш інші - а потім і в коледжі, - не дозволяй доброму серцю затьмарювати свій критичний погляд. Критичний погляд завжди має бути холодним і чистим.

- Не дозволю, - пообіцяв Піт і вибіг із кабінету.

Менш за все йому хотілось обговорювати з містером Рікером імовірність того, що злодії, які позбавили життя Джона Ротстайна, могли разом із грошима забрати неопубліковані рукописи й знищити їх, вирішивши, що вони нічого не варті. Декілька разів Піт подумував здати рукописи в поліцію, але це майже напевно означало, що батьки таки дізнаються про джерело загадкової готівки. Зрештою, записники були не тільки літературним скарбом, але ще й речовим доказом злочину. Але це був старий злочин, давня історія, яку краще не ворухити.

Чи не так?

На автобус він, звичайно ж, не встиг, і це означало, що доведеться дві милі йти додому пішки. Піт був не проти. Він усе ще сяяв від похвали містера Рікера, і йому багато про що треба було подумати. Переважно про неопубліковані роботи Ротстайна. Ці розповіді, думав він, дуже різноманітні, і лише деякі з них можна назвати справді гарними, а поетичні спроби, на думку Піта, були, м'яко кажучи, і зовсім слабкими. Але ці два останніх романи про Джиммі Голда були... золотими. Спираючись на деякі факти, розкидані по романах, Піт дійшов висновку, що останній із них, той, де Джиммі піднімає палаючий прапор під час Вашингтонського мирного мітингу, було завершено десь у 1973-му, оскільки події роману закінчуються, коли Ніксон іще був президентом. Те, що Ротстайн так і не опублікував останні книги про Голда (плюс іще один роман про Громадянську війну), вражало Піта. Вони були такими гарними!

Піт брав із горища лише один записник у молескіновій палітурці й читав його в себе в кімнаті за зачиненими дверима, прислухаючись, чи не наближається хтось із родини. Він завжди тримав напоготові ще якусь книгу, яку, почувши за дверима кроки, тієї ж миті розгортав, ховаючи рукопис під матрац. Одного разу він таки ускочив. Це була Тіна, яка, на лихо, мала звичку ходити будинком у шкарпетках, запитала, відчинивши двері:

- Що це?

- Не твоє діло, - відповів він, ховаючи записник під подушку. - І, якщо писнеш мамі чи татові, отримаєш у мене.

- Порнуха?

- Ні! - Хоча в містера Ротстайна деінде траплялись аж занадто яскраві сцени, особливо якщо врахувати, що вони були написані підстаркуватою людиною. Наприклад, той епізод, коли Джиммі й ті дві дівчини-хіппі...

- Тоді чому ти не хочеш, щоб я це побачила?

- Тому що це особисте.

Її очі спалахнули.

- Це твоє? Ти що, пишеш книжку?

- Може, і пишу. Що з того?

- Круто! А про що?

- Про те, як жучки займаються сексом.

Вона захихотіла.

- Ти ж сказав, що це не порнуха. Можна мені почитати, коли закінчиш?

- Подивимось. Тільки не патякай, добре?

Вона погодилася, а про Тіну можна було сказати одне: вона майже ніколи не порушувала обіцянок. Відтоді минуло два роки, і Піт не сумнівався, що вона давно забула про той випадок.

На сяючому десятишвидкісному велосипеді підкотив Біллі Веббер.

- Здоров був, Сауберсе! - як майже всі інші (за винятком містера Рікера), Біллі вимовляв його прізвище як Соб-берс, а не САУ-берс, але яка різниця - усе одно лайно, а не прізвище, як не крути. - Що робиш улітку?

- Працюю в бібліотеці на Гарнер-стрит.

- Досі?

- Умовив їх на двадцять годин на тиждень.

- Дідько, чуваче, ти ще занадто молодий, щоб за зарплатню горбатитися.

- Та я сам хочу, - сказав Піт, і це було правдою. Бібліотека, крім різних приемних привілеїв, надавала ще й безкоштовний комп'ютерний час, коли можна було працювати, не хвилюючись, що хтось почне заглядати тобі через плече. - А ти?

- Збираюся їхати до Мейну на наше літнє місце. Озеро Чайна. Багато симпатичних дівчат у бікіні, і ті, що з Массачусетсу, знають, що робити.

«Тоді, може, вони чогось навчать тебе», - уїдливо подумав Піт, але, коли Біллі виставив долоню, ляснув її своєю і проводив його поглядом, не без заздросів. Десятишвидкісний ровер, дорогі кросівки «Найк», літній відпочинок у Мейні - схоже, дехто вже оговтався після кризи. А може, їх криза й зовсім не торкнулася. Чого не скажеш про родину Сауберсів. Вони, звісно, не були жебраками, але...

Потрібні гроші, шепотів будинок в оповіданні Лоуренса. Потрібні гроші.

Чи можливо перетворити записники на гроші? Чи існував спосіб? Піту не подобалося навіть думати про те, щоб розлучитися з ними, але водночас він розумів, що ховати їх від усіх на горищі неправильно. Ротстайнові роботи, особливо останні дві книги, заслугоували, аби світ про них знав. Вони б відродили репутацію Ротстайна, Піт не мав сумніву, утім, не це було головне. Читачеві вони б сподобалися – ось що було головне. Читач би їх полюбив, якби був таким, як Піт.

Але ж рукописи – не безликі двадцяти- і п'ятдесятидоларові банкноти, походження яких неможливо відстежити. Піта могли схопити й кинути за ґрати. Він погано уявляв, у якому саме злочині його могли звинуватити, – зрозуміло, що аж ніяк не в приховуванні краденого майна, адже він його не отримав на зберігання, а тільки знайшов, – але був упевнений, що спроба продати те, що не належить тобі, точно є якимось порушенням закону. Можна було б пожертвувати щоденники альма-матер Ротстайна, але це довелося б робити анонімно, інакше все спливе, і батьки дізнаються, що їхній син підтримував їх грошима, викраденими у вбитого. Більше того, за анонімне пожертвування нічого не отримаєш.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/st-ven-k-ng/scho-vpalo-te-propalo/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

«Gardall» – марка американських сейфів. (Тут і далі прим. пер.)

2

«The Kroger Co.» – одна з найбільших американських мереж супермаркетів, заснована 1883 року в Цинциннаті.

3

«Blue Horse» – заснована після Великої депресії американська компанія, що виготовляє канцелярське приладдя.

4

Henry Clay Frick – американський промисловець, фінансист і меценат, засновник «H. C. Frick & Company» – компанії з виробництва коксу.

5

З поеми Роберта Фроста «Смерть наймита».

6

2,5 фута = 76,2 см.

7

1 фут = 30,48 см.

8

60 фунтів = 27,21 кг.

9

Julius Henry «Groucho» Marx – американський актор, комік, учасник комік-труп, відомі як Брати Маркс.

10

З поеми Александра Поупа «Досвід про людину».

11

«I Need a Lover (That won't drive me Crazy)» – пісня американського рок-музиканта Джона Мелленкампа.

12

Обігруються назви двох відомих американських навчальних закладів: Університет Джонса Гопкінса й коледж Сари Лоуренс.

13

«Bridge Over Troubled Water» – класичний хіт рок-дуету Саймон і Гарфанкел. Пісню було випущено в однойменному альбомі 1971 року.